

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

2.1 แนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.1.1 ความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.1.2 หลักการในการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.1.3 ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.1.4 ทฤษฎีและปรัชญาในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.1.5 เทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.1.6 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

2.1.7 นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2.1 การเตรียมการสอน

2.2.2 การดำเนินการสอน

2.2.3 การวัดผลและประเมินผล

2.3 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

2.3.1 ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

2.3.2 สภาพปัจจุบันของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

2.3.3 การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นแนวคิดที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 6)

2.1.1 ความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

นักการศึกษาและผู้รู้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ดังนี้
 กระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 39) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ และทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนนั้นครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกเรียนรู้ช่วยเหลือให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้โดยการเตรียมการด้านเนื้อหา วัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนต่างๆ ให้เหมาะสมกับผู้เรียน ตลอดจนเป็นผู้คอยสอดส่องสำรวจในขณะที่ผู้เรียนกำลังฝึกปฏิบัติและให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขปรับปรุงตนเองและเกิดการพัฒนาศักยภาพ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยเน้นให้ผู้เรียนได้คิดค้นสร้างและสรุปข้อความรู้ด้วยตนเอง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้นั้นจะต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายนับตั้งแต่ ผู้บริหาร โรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

กรมวิชาการ (2544 : 5-9) ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้จัดหรือดำเนินการให้สอดคล้องกับผู้เรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสามารถทางปัญญา วิธีการเรียนรู้ โดยวิธีการบูรณาการคุณธรรม ค่านิยมอันพึงประสงค์ ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง ได้พัฒนากระบวนการคิด วิเคราะห์ ศึกษา ค้นคว้า ทดลองและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ตามความถนัด ความสนใจ ด้วยวิธีการ กระบวนการและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เชื่อมโยงกับชีวิตจริงทั้งในและนอกห้องเรียน มีการวัดผล ประเมินผลตามสภาพจริง

ชนาธิป พรกุล (2543 : 50) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ การเรียนรู้ที่เกิดจากการคิด การค้นคว้า การทดลอง และการสรุปเป็นความรู้โดยตัวผู้เรียนเอง ผู้สอนจะเปลี่ยนบทบาทหน้าที่จากการถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้อำนวยความสะดวก จัดการ ชี้แนะ และอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จึงหมายถึง การจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ประเวศ วะสี (2542 : ก) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด หมายถึง การเรียนรู้ในสถานการณ์จริง สถานการณ์จริงของแต่ละคนไม่เหมือนกัน จึงต้องเอาผู้เรียนแต่ละคนเป็นตัวตั้ง ครูจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ กิจกรรม และการทำงาน อันนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนครบทุกด้าน ทั้งทางกาย ทางจิตหรืออารมณ์ ทางสังคม และทางสติปัญญา ซึ่งรวมถึงพัฒนาการทางจิตวิญญาณด้วย

ทิสนา เขมมณี (2545 : 121) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง การจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีบทบาท หรือ มีส่วนร่วมอย่างเต็มตัว ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ในกิจกรรม หรือกระบวนการเรียนรู้โดยมีบทบาทดังกล่าว มากกว่าผู้สอน

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 4) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ วิธีการสำคัญที่สามารถสร้างและพัฒนา “ผู้เรียน” ให้เกิดคุณลักษณะต่างๆ ที่ต้องการในยุคโลกาภิวัตน์ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเอง และได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่

สรุปได้ว่า การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง หรือการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การสอนที่มุ่งให้นักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยมีครูผู้สอนเป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษาแนะนำ

2.1.2 หลักการในการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้สอนต้องใช้รูปแบบและเทคนิควิธีสอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการสอนที่เหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ตามหลักการจิตวิทยาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่เน้นให้ผู้เรียนมีโอกาสร่วมกิจกรรมทั้งการคิดและการกระทำที่หลากหลาย ใช้สื่อที่เหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยมีผู้สอนเป็นผู้เกื้อกูล เสริมแรงจูงใจและช่วยเหลือในการเรียนรู้

จัดสิ่งแวดล้อมกับบรรยากาศที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สร้างความรู้ได้เอง แสวงหาความรู้โดยใช้วิธีการเรียนรู้และวิถีคิดของตนเอง มีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและผู้เรียนด้วยกัน เรียนรู้ตามสภาพจริงได้รับประสบการณ์ตรง คิดวิเคราะห์วิจารณ์ แก้ปัญหา และตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม ทำให้ผู้เรียนพัฒนาทั้งด้านสติปัญญา กาย อารมณ์ และสังคม เป็นบุคคลที่คิดเป็น มีวินัย ในตนเองและมีความสามารถที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตได้ ปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข (กิ่งฟ้า สินธุวงษ์, 2547 : 16)

สมศักดิ์ ภู่วิภาคารวรรณ (2544 : 1) กล่าวถึงหลักสำคัญของการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องคำนึงถึง

1. ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน (Learners, Needs & Interests) เป็นสำคัญ
2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม (Participation) ในการเรียนรู้ให้มากที่สุด
3. เน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง (Constructionism)
4. เป็นการพึ่งพาตนเอง (Autonomy) เพื่อให้เกิดทักษะที่จะนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน และสามารถเข้าใจวิธีการเรียนรู้ของตนเองได้ (Metacognition)
5. เน้นการประเมินตนเอง (Self-Evaluation) ซึ่งแต่เดิมครูผู้สอนจะเป็นผู้ประเมิน ผลการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองได้ชัดเจนขึ้น รู้จุดเด่นจุดด้อยและพร้อมที่จะปรับปรุงหรือพัฒนาตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การประเมินในขั้นตอนนี้เป็นการประเมินตามสภาพจริงและใช้แฟ้มสะสมผลงานเข้าช่วย
6. เน้นความร่วมมือ (Cooperation) ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง วิธีการหนึ่งที่ใช้ก็คือ การเรียนแบบร่วมมือในรูปแบบต่างๆ เช่น TGT, Jigsaw, STAD เป็นต้น
7. เน้นรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Styles) ซึ่งอาจจัดได้ทั้งในรูปแบบเป็นกลุ่มหรือเป็นรายบุคคล

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542 : 4) เสนอหลักการพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไว้ดังนี้

1. ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน ผู้สอนจะเป็นผู้สนับสนุนแหล่งความรู้ให้ผู้เรียน ผู้เรียนจะรับผิดชอบตั้งแต่เลือกสิ่งที่ตนจะเรียน และเริ่มต้นการเรียนรู้ด้วยการศึกษาค้นคว้า รับผิดชอบการเรียนรู้ ตลอดจนประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. เนื้อหาวิชามีความสำคัญและมีความหมายต่อการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องพิจารณาความต้องการของผู้เรียน ศึกษาประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ซึ่งผู้สอนต้องนำสิ่งเหล่านี้มาพิจารณาเพื่อเลือกเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนจึงจะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้

3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน การเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ผู้เรียนได้มีโอกาสพิจารณาร่วมกับกลุ่มเพื่อน ได้ค้นหาคำตอบใหม่ๆ สิ่งใหม่ๆ ประเด็นที่ท้าทายจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

4. สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียน จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาปรับปรุงการทำงานของตนเอง อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันของผู้เรียน

5. ครู คือ ผู้อำนวยความสะดวกและเป็นแหล่งความรู้ ทำให้ผู้สอนมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ สิ่งสำคัญคือผู้สอนต้องให้อิสระผู้เรียนที่จะเป็นผู้รับหรือได้รับความรู้ใหม่ในวิชาต่างๆ

6. ผู้เรียนมีโอกาสเห็นตนเองในแง่มุมที่แตกต่างจากเดิม เนื่องจากผู้เรียนต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วมับเหตุการณ์ต่างๆ ในการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น

7. การศึกษา คือ การพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนหลายๆด้านไปพร้อมกัน เช่น ประสิทธิภาพด้านสังคม อารมณ์ กระบวนการคิด และการปฏิบัติจริง สิ่งเหล่านี้ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาไปพร้อมๆกัน

ในการทำงานเดียวกัน สนอง อินละคร (2544 : 2-6) เสนอหลักการพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ดังนี้

1. ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน
2. เนื้อหาวิชามีความสำคัญและมีความหมายต่อการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่สำคัญและมีความหมายขึ้นกับสิ่งที่สอน (เนื้อหา และวิธีที่ใช้สอน เทคนิคการสอนหรือกระบวนการเรียนรู้)
3. การเรียนจะประสบผลสำเร็จ หากผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน
4. สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียนจะช่วยให้เกิดความเจริญงอกงาม และช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
5. ครู คือ ผู้อำนวยความสะดวกและเป็นแหล่งเรียนรู้ กล่าวคือ ครูเป็นผู้คอยแนะนำและสามารถค้นคว้าหาวัสดุอุปกรณ์และกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน
6. การพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนหลายๆด้าน ทั้งด้านความรู้ความคิดด้านการปฏิบัติและด้านอารมณ์หรือความรู้สึก
7. ผู้เรียนมีโอกาสมองเห็นความสามารถของตนเอง มีความมั่นใจตนเอง ควบคุมตนเองได้มากขึ้น ตลอดจนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมและมีส่วนร่วมกับเหตุการณ์ต่างๆมากขึ้น

นอกจากนี้ยังมีหลักการจัดประสบการณ์ ให้แก่ผู้เรียนดังนี้

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ควรเป็น ไปอย่างมีชีวิตชีวา
2. การเรียนรู้เกิดขึ้นจากแหล่งต่างๆ กัน ไม่ใช่จากแหล่งใดแหล่งหนึ่งเพียงอย่างเดียว

3. การเรียนรู้ที่ที่จะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเอง
4. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญเพราะถ้าผู้เรียนมีความรู้และทักษะในกระบวนการเรียนรู้แล้วจะสามารถใช้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้และคำตอบต่างๆที่ตนต้องการ
5. การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน คือ การเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงหรือในชีวิตประจำวันได้

ส่วนทฤษฎา แคมมณี (2545 : 121) เสนอหลักการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไว้ดังนี้

1. การสร้างความรู้ (Construct) หมายถึง การสร้างความรู้ตามแนวคิดการสร้างสรรค์ (Constructivism) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
2. การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) หมายถึง ผู้เรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน เพื่อน สื่อกและสิ่งแวดล้อมรอบตัว
3. การมีส่วนร่วมทางกาย (Physical Participation) หมายถึง ผู้เรียนมีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกายในการทำกิจกรรมลักษณะต่างๆ
4. การเรียนรู้กระบวนการ (Process Learning) หมายถึง ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่างๆ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต
5. การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ (Application) หมายถึง ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ สถานการณ์ต่างๆ

และ นวลจิตต์ เขาวงกิตพิงส์ (2545 : 9-10) เสนอหลักการสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ดังนี้

1. ด้านหลักสูตร เป็นการปฏิรูปหลักสูตรให้ต่อเนื่องเชื่อมโยง มีความสมดุลในเนื้อหาสาระที่เป็นวิชาการ วิชาชีพ และวิชาว่าด้วยความเป็นมนุษย์ และให้มีการบูรณาการเนื้อหาหลากหลายที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ได้แก่
 - 1.1 เนื้อหาเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคม
 - 1.2 เนื้อหาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การบำรุงรักษา ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - 1.3 เนื้อหาเกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย
 - 1.4 เนื้อหาความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และภาษา เน้นการใช้อย่างถูกต้อง
 - 1.5 เนื้อหาความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข
2. กระบวนการเรียนรู้ กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้

และพัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต ดังข้อมูลที่ระบุไว้เป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 2543 ได้สรุปถึงลักษณะกระบวนการ เรียนรู้ในสาระของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ไว้ดังนี้

- 2.1 มีการจัดเนื้อหาที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน
- 2.2 ให้มีการเรียนรู้จากประสบการณ์และฝึกนิสัยรักการอ่าน
- 2.3 จัดให้มีการฝึกทักษะกระบวนการและการจัดการ
- 2.4 มีการผสมผสานเนื้อหาสาระด้านต่างๆ อย่างสมดุล และมีการปลูกฝังคุณธรรม
- 2.5 จัดการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และรอบรู้
- 2.6 จัดให้มีการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัด

การเรียนรู้ด้วย

3. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้โดย ผู้เรียนเป็นสำคัญ จะต้องประเมินผู้เรียนตามสภาพจริงโดยการใช้วิธีการประเมินผู้เรียนหลายๆวิธี ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนและการร่วมกิจกรรม การใช้แฟ้มสะสมงาน การทดสอบการ สัมภาษณ์ ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน ผู้เรียนจะมีโอกาสแสดงผลการเรียนรู้ได้ หลาย แบบ ไม่เพียงแต่ความสามารถทางผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งวัดได้โดยแบบทดสอบเท่านั้น การวัด และประเมินผลการเรียนรู้แบบนี้แสดงให้เห็นความแตกต่างอันเกิดจากผลการพัฒนาตนเองของ ผู้เรียนในด้านต่างๆ ได้ชัดเจนมากขึ้น

โดยสรุปแล้ว หลักในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจำเป็นต้องอาศัย ครูผู้สอนที่มีความสามารถ มีความตั้งใจ และสนุกในการทำงานสอน เป็นคนช่างสังเกตและเอาใจ ใส่ผู้เรียน เมื่อปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอก็จะสังเกตได้ถึง การเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนในทางที่ดีขึ้น

2.1.3 ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

นักวิชาการกล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญดังนี้ วันเพ็ญ จันทร์เจริญ (2542 : 108-109) กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ ดังนี้

1. ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเอง เพราะผู้เรียนแต่ละคนต่างมีความคิด ความเห็น ประสบการณ์ และความชำนาญด้านต่างๆ ติดตัวมาด้วยกันทุกคน สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญ ต่อผู้เรียนที่จะได้ร่วมแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนประสบการณ์

2. ผู้เรียนมีโอกาสได้ใช้ประสบการณ์ที่เรียนมาก่อนแล้ว เพราะการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น กิจกรรมที่จัดในลักษณะปลายเปิดจะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการเติมรายละเอียดลงไป ดังนั้น กรอบแนวคิดอันเดียวกันอาจจะมีรายละเอียดแตกต่างกันหลายวิธี เมื่อผู้ศึกษ้อยู่ต่างกลุ่มกันจะทำให้ค้นพบสิ่งใหม่ๆ ขึ้นได้อีก

3. ผู้เรียนให้ความสนใจบทเรียนมากขึ้น เพราะผู้เรียนจะต้องปฏิบัติกิจกรรมที่คลุมอบหมายและสนใจอยากรู้ว่าตนจะต้องทำอะไรบ้างเพราะไม่รู้ตัวล่วงหน้ามาก่อน

4. ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากเพื่อนในกลุ่ม เพราะแต่ละคนมีพื้นฐานทางด้านเนื้อหาวิชาหรือระดับภาษาต่างกัน ดังนั้น ในขณะที่ร่วมกิจกรรมด้วยกันผู้เรียนแต่ละคนจะต้องตั้งใจฟังว่าเพื่อนพูดอะไร ผู้เรียนสามารถช่วยสอนหรือปรับแก้สิ่งผิดให้กันได้ในการทำงานร่วมกัน ผู้เรียนสามารถดึงความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่มารวมกันได้

5. ผู้เรียนมีความสามัคคีกันในกลุ่ม เพราะในการทำงานร่วมกันนี้ผู้เรียนจะต้องช่วยกันทำ เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น ผู้เรียนจะต้องช่วยกันทำ ไม่ใช่แข่งขันกัน

ส่วนวัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542 : 94) กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นพบและสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Construct) โดยค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่างๆ ทำความเข้าใจ สร้างความหมายของสาระข้อความรู้ให้แก่ตนเอง ค้นพบข้อความรู้ด้วยตนเอง

2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้จัดทำและแสดงออก (Performance) เพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างผลงาน

3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือกลุ่ม (Interaction) ได้เรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ ความคิด และประสบการณ์แก่กันและกันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ และปฏิบัติอย่างมีขั้นตอนหรือเป็นกระบวนการ (Process)

5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลงานจากการปฏิบัติ (Product)

6. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองและเพื่อน (Assessment)

7. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ (Application)

และสำลี รักสุทธี (2543 : 41-42) กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้

2. ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยตรงกับความต้องการ ความสนใจและความถนัดของตนเอง

3. ผู้เรียนมีโอกาสคิดอย่างสร้างสรรค์

4. ผู้เรียนมีโอกาสแสดงออกอย่างอิสระ
5. ผู้เรียนได้เป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง
6. ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพจริง และได้ประสบการณ์ตรง
7. ผู้เรียนได้ใช้สื่อต่างๆ เพื่อการเรียนรู้
8. ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นหรือได้ทำงานเป็นกลุ่ม
9. ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข

จากความสำคัญดังกล่าว สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นมีความสำคัญ คือ วิธีการจัดการเรียนการสอนที่ฝึกให้ผู้เรียนได้คิดแก้ปัญหา ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง สามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง และสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

2.1.4 ทฤษฎีและปรัชญาในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

นักวิชาการได้สรุปทฤษฎีและปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ดังนี้

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2545 : 60) สรุปทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญประกอบด้วย

1. กลุ่มเชื่อมโยงนิยม (S-R Theories) ที่ถือว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ เมื่อผู้เรียนได้รับสิ่งเร้าทำการตอบสนองต่อสิ่งเร้าทำการตอบสนองต่อสิ่งเร้า และได้รับการเสริมแรงโดยผู้สอนมีหน้าที่หาสิ่งเร้าที่เป็นตัวครูเอง ด้วยการพูดหรือบรรยายให้ผู้เรียนฟัง ผู้สอนถาม และผู้เรียนตอบ และ
2. กลุ่มสนามหรือเกสตัลท์ (Field Theories/Gestalt) ถือว่า การเรียนจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนประสบปัญหาและเห็นความจำเป็นที่จะต้องเรียน ด้วยการลงมือปฏิบัติหรือประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมทั้งทางกายภาพ จิตภาพ และทางสังคม เมื่อนำทฤษฎีทั้ง 2 กลุ่มมาผสมผสานกันจะเกิดสภาพการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ 4 ประการคือ
 - (1) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างกระฉับกระเฉง
 - (2) ผู้เรียนได้รับคำติชมหรือผลย้อนกลับทันที
 - (3) ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่เป็นความภาคภูมิใจจากการเสริมแรง
 - (4) ผู้เรียนได้ใคร่ครวญและเรียนรู้ไปทีละน้อยตามลำดับขั้นดังกล่าวมาแล้ว

ส่วน วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2540 : 10-12) ได้รวบรวมปรัชญาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. ปรัชญาพิพัฒน์นิยม (Progressivism) มองว่าการจัดการศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม อาชีพ และสติปัญญา สิ่งที่เรียนควรเป็นประโยชน์สัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตประจำวันและสังคมของผู้เรียนให้มากที่สุด รวมทั้งส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยทั้งในและนอกห้องเรียน และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเองและสังคม เพื่อผู้เรียนจะได้ปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข ไม่ว่าสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม ผู้เรียนจะต้องรู้จักแก้ปัญหาได้

ครูในปรัชญานี้ ทำหน้าที่เตรียม แนะนำ และให้คำปรึกษาเป็นหลักสำคัญ ครูอาจเป็นผู้รู้แต่ไม่ควรไปกำหนดหรือกะเกณฑ์ (Dictate) ให้เด็กทำตามอย่าง และควรสนับสนุนให้เด็กได้เรียนรู้เข้าใจและเห็นจริงด้วยตัวเอง สำหรับผู้เรียน ปรัชญาสาขานี้ให้ความสำคัญกับผู้เรียนมาก เพราะถือว่าการเรียนรู้จะเกิดได้ดีก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรง หรือลงมือกระทำด้วยตนเอง (Learning by Doing) และได้ทำงานร่วมกัน (Participation) เพื่อให้การเรียนการสอนตรงตามความต้องการ เหมาะสมกับความถนัดและความสามารถของผู้เรียนมากขึ้น ในขณะเดียวกัน ก็อยู่ร่วมกับคนอื่นได้มากขึ้น

2. ปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructions) จุดมุ่งหมายหลักของการศึกษาในแนวทางนี้คือ การศึกษาจะต้องเป็นไปเพื่อการปรับปรุง พัฒนา และสร้างสรรค์สังคมใหม่ที่ดีและเหมาะสมกว่าเดิม

ครูในปรัชญานี้ จะต้องเป็นผู้บุกเบิก เป็นนักแก้ปัญหา สนใจและใฝ่รู้ในเรื่องของสังคมและปัญหาสังคมอย่างกว้างขวางและเอาจริงเอาจัง ในขณะเดียวกันก็ต้องสนใจในวิชาการควบคู่กันไปด้วย ครูจะต้องมีทักษะในการรวบรวม สรุปและวิเคราะห์ปัญหา ให้ผู้เรียนเห็นได้ ในขณะเดียวกันก็แนะนำให้ผู้เรียนได้ศึกษาทำความเข้าใจเรื่องของสังคมรอบตัวได้ ลักษณะที่สำคัญของครูในปรัชญานี้คือ มีความเป็นประชาธิปไตย ครูไม่ใช่รู้คนเดียว ไม่ใช่ผู้ชี้ทางแต่เพียงคนเดียว แต่ควรให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการคิดพิจารณาเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และจะต้องเห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงแก้ไข

นักเรียนในปรัชญากลุ่มนี้ แตกต่างไปจากปรัชญานิยมอยู่มาก ตรงที่เห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตัวเองน้อยลง แต่เห็นประโยชน์ของสังคมมากขึ้น เด็กจะได้รับการปลูกฝังให้ตระหนักในคุณค่าของสังคมเรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกันเพื่อเป้าหมายในการแก้ปัญหาของสังคมในอนาคต สังคมในทางผู้เรียนจะได้รับการฝึกฝนให้รู้จักเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ที่จะทำความเข้าใจและแก้ปัญหาของของประชาธิปไตย

3. ปรัชญาอัตถิภาวะนิยม (Existentialism) ปรัชญาการศึกษาเห็นว่าในสภาวะของโลกปัจจุบันมีสรรพสิ่งหรือทางเลือกมากมายเกินความสามารถของมนุษย์เราจะเรียนรู้ จะศึกษา และอาจมีประสบการณ์ได้ทั่วถึง ฉะนั้นมนุษย์เราควรมีสติหรือโอกาสที่จะเลือกหรือศึกษาสรรพสิ่งต่างๆ ด้วยตัวของตัวเองมากกว่าที่จะให้ใครมาป้อนหรือมอบให้

เป้าหมายของการศึกษา คือ การมุ่งมั่นที่จะพัฒนาให้คนมีอิสรภาพและมีความรับผิดชอบซึ่งเปิดโอกาสหรือยอมให้ผู้เรียนมีสิทธิเสรีภาพที่จะเป็นผู้เลือกเอง ครูเป็นเพียงผู้กระตุ้นส่งเสริมการเรียนรู้ หลักสูตรจะเป็นเนื้อหาสาระที่ประกอบด้วยทุกสาขาวิชาเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความความถนัดและความสนใจของตนเอง กระบวนการเรียนการสอนยึดหลักให้ผู้เรียน ได้มี โอกาส ได้รู้จักตนเอง โดยมีครูเป็นผู้กระตุ้น โดยใช้คำถามไปสู่เป้าหมายที่ผู้เรียนแต่ละบุคคลต้องการ ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน

4. ปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์ (Buddhistic Philosophy of Education) เป็นปรัชญาที่อาศัยหลักไตรสิกขา คือ สติ สมาธิ ปัญญา ในการอธิบายเรื่องของชีวิต โลก และปรากฏการณ์ต่างๆ โดยเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างล้วนมีปัญหา ไม่มีตัวตน และไม่มีอะไรที่ยั่งยืน โดยไม่เปลี่ยนแปลง ทั้งยังเชื่อว่า มนุษย์เกิดมาตามแรงกรรม ซึ่งมีทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว (Innately good and bad) กรรมและการกระทำของมนุษย์เกิดขึ้นจากต้นเหตุและกิเลสซึ่งมีอยู่ในตัวมนุษย์ แต่มนุษย์มีศักยภาพที่จะสามารถจัดกิเลสและควบคุมพฤติกรรมของตนให้เป็นแนวทางที่ดีจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนจะมุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำเอง เรียนรู้ด้วยตัวเอง

กล่าวโดยสรุป ปรัชญาและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต่างมุ่งเน้นอธิบายถึงบทบาทและความสำคัญระหว่างครูในฐานะผู้สอนและนักเรียนในฐานะผู้เรียน ซึ่งครูจะต้องมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนในลักษณะเป็นการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติด้วยตนเอง

2.1.5 เทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

นักวิชาการกล่าวถึงเทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้ประสบความสำเร็จ ไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2543: 48-52) กล่าวถึงเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญวิธีส่งเสริมและให้ความสำคัญกับผู้เรียนมีหลายวิธี ซึ่งครูสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและจุดประสงค์การเรียนรู้สามารถจำแนกตามแนวคิดและวิธีการเรียนรู้ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้ทางอ้อม มีแนวคิดพื้นฐานว่า “ยิ่งผู้เรียนมีวุฒิภาวะสูง ยิ่งต้องมีความรับผิดชอบที่จะต้องค้นหาค้นพบข้อความรู้และสรุปข้อความรู้จากประสบการณ์การเรียนรู้ของคนมากขึ้น” ตัวอย่างเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้แบบอ้อม ได้แก่ การเรียนรู้แบบสืบค้น แบบค้นพบ แบบแก้ปัญหา แบบสร้างแผนผังความคิดแบบใช้กรณีศึกษา แบบตั้งคำถาม และแบบใช้การตัดสินใจ

2. เทคนิคการเรียนรู้เป็นรายบุคคล เป็นแนวทางหนึ่งของการเรียนรู้ที่ผู้เรียนแต่ละคนปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองและฝึกทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เทคนิคนี้เริ่มต้นจากครูหรือผู้เรียนเป็นผู้กำหนดโดยผู้เรียนต้องศึกษา วิเคราะห์ สรุปอ้างอิง และสรุปข้อความรู้บนพื้นฐานของการวิเคราะห์ และประเมินผลกระบวนการ ตัวอย่างเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้เป็นรายบุคคล ได้แก่ การเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำรายงาน การมอบหมายงานเป็นรายบุคคล การทำโครงการ การทำนิทรรศการ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน ชุดการสอน เป็นต้น

3. เทคนิคการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนรู้ ควรนำมาใช้ในฐานะเครื่องช่วยสอน ช่วยเสนอเนื้อหาที่ซับซ้อนช่วยจัดการเรียนรู้ กลุ่มขนาดใหญ่ ช่วยลดปัญหาการขาดแคลนครูและช่วยผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติเพื่อความชำนาญ ตัวอย่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี เช่น การใช้สิ่งพิมพ์ ตำราเรียนและแบบฝึกหัด การใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ ชุดการสอน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน บทเรียนสำเร็จรูป การเรียนทางไกลผ่านดาวเทียม วิทยุศึกษา เป็นต้น

4. เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบเน้นการปฏิสัมพันธ์ เป็นการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีปฏิริยาและตอบสนองต่อความรู้ ประสบการณ์ ความคิดเห็นของครูและเพื่อนๆ ผู้เรียนจะได้จัดระบบการคิด การโต้แย้งอย่างมีเหตุผล และการพัฒนาทักษะทางสังคม ตัวอย่างเทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นการปฏิสัมพันธ์ ได้แก่ การโต้วาที การระดมพลังสมองการอภิปรายการเรียนแบบร่วมมือ การประชุมแบบต่างๆ เป็นต้น

5. เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการรับความรู้จากประสบการณ์ และการสะท้อนความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งต่างๆ ผู้เรียนจะได้ตรวจสอบการเรียนรู้ของตน ได้รับประสบการณ์ด้านอารมณ์ ปรับความรู้สึก เจตคติและค่านิยมของตน ตัวอย่างเทคนิควิธีการเรียนรู้นี้ ได้แก่ กรณีตัวอย่าง เกม สถานการณ์จำลอง บทละครบทบาทสมมติ เป็นต้น

6. เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ โดยแต่ละกลุ่มมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และความสำเร็จของกลุ่ม โดยสมาชิกแต่ละกลุ่มเรียนรู้ร่วมกัน นำผลการเรียนรู้แลกเปลี่ยน

เรียนรู้ในกลุ่มใหญ่เป็นทรัพยากรการเรียนรู้ร่วมกัน เทคนิคการเรียนรู้นี้ ได้แก่ การร่วมกันคิด
ปริศนาความคิด กลุ่มร่วมมือ กลุ่มสืบค้น เป็นต้น

7. เทคนิคการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่นำเอาสาขาวิชาต่างๆที่
สัมพันธ์กันมาผสมผสาน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนสร้างความรู้ของผู้เรียนมากกว่าการให้
เนื้อหาโดยครู ตัวอย่างเทคนิคการเรียนรู้นี้ ได้แก่ การเรียนรู้แบบเล่าเรื่อง การเรียนรู้แบบแก้ปัญหา
 เป็นต้น

วัฒนาพร ระบุว่าทุกซ์ (2541 : 117-46) และกรมวิชาการ (2543 : 22-25) กล่าวถึงเทคนิค
วิธีการจัดที่ส่งเสริมและให้ความสำคัญกับผู้เรียนในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ซึ่งครู
สามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน และจุดประสงค์ของการเรียนรู้ จำแนกตามแนวคิด
การจัดกิจกรรมและวิธีการเรียนรู้ได้ ดังนี้

วิธีที่ 1 การจัดการเรียนการสอนทางอ้อม (Indirect Instruction) เป็นวิธีที่มีแนวความคิด
พื้นฐานว่า ยิ่งผู้เรียนมีวุฒิภาวะสูงขึ้น ยิ่งต้องมีความรับผิดชอบที่จะต้องค้นหา ค้นพบข้อความรู้และ
สรุปข้อความรู้จากประสบการณ์การเรียนรู้ของตนมากขึ้น

วิธีที่ 2 การศึกษาเป็นรายบุคคล (Individual Study) หรือเทคนิคการเรียนรู้เป็นรายบุคคล
เป็นแนวทางหนึ่งของการเรียนรู้ที่ผู้เรียนแต่ละคน ปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเอง และฝึกทักษะการเรียนรู้
ตลอดชีวิต เทคนิคนี้เริ่มต้นจากครูหรือผู้เรียนเป็นผู้กำหนดหัวข้อปัญหา โดยผู้เรียนต้องศึกษา
วิเคราะห์ สรุปอ้างอิง และสรุปข้อความรู้บนพื้นฐานของการวิเคราะห์และประเมินผลกระบวนการ
การเรียนรู้เป็นรายบุคคล สามารถปรับใช้ได้หลาย ๆ สถานการณ์ ตั้งแต่การเรียนในชั้นเรียนที่มี
ครูคอยดูแลควบคุมจนถึงการฝึกทักษะการศึกษาค้นคว้าในห้องสมุดที่ผู้เรียนต้องการกำกับ
การเรียนรู้ของตน

วิธีที่ 3 การจัดการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กับเทคโนโลยี (Technology-related
instruction) เทคนิคการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี ปัจจุบันได้มีการนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้
เป็นส่วนเสริม หรือสนับสนุนการเรียนการสอนอย่างกว้างขวาง ซึ่งในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการ
จัดการเรียนการสอน ควรนำมาใช้ในฐานะเครื่องช่วยสอน ไม่ใช่ใช้แทนการสอนโดยครูอาจใช้
เทคโนโลยีช่วยเสนอเนื้อหาที่ซับซ้อน ช่วยสนับสนุนการนำเสนอของครู ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ
เพื่อความชำนาญ หรือช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนกลุ่มขนาดใหญ่ได้ ซึ่งจะช่วยลด
ปัญหาการขาดแคลนครูบางสาขาได้ ด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

วิธีที่ 4 การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นการปฏิสัมพันธ์ (interactive instruction) เป็น
การจัดการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีปฏิริยาและตอบสนองต่อความรู้ ประสบการณ์ และ
ความคิดเห็นของครู และเพื่อนๆ ผู้เรียนจะได้ฝึกการจัดระบบความคิด การโต้แย้งอย่างมีเหตุผลและ

การพัฒนาทักษะทางสังคม โดยเน้นการอภิปราย การแบ่งปันความรู้ การถามตอบ และการทำงานกลุ่มย่อยแบบร่วมมือกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตัวอย่างเทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นการปฏิสัมพันธ์

วิธีที่ 5 การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Instruction) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความรู้จากประสบการณ์และการสะท้อนความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งต่างๆ ทั้งด้านเทคนิควิธีการปฏิบัติของผู้เรียนแต่ละบุคคลและกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนจะได้ตรวจสอบการเรียนรู้ของตน ได้รับประสบการณ์ด้านอารมณ์ ความรู้สึกที่จะนำ มาปรับความรู้สึก เจตคติ และค่านิยมของตน

วิธีที่ 6 การเรียนแบบร่วมมือ (Co-operative Learning) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน ได้แก่ การพึ่งพาอาศัยกัน การปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ทักษะทางสังคม กระบวนการกลุ่ม ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน โดยแต่ละคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้ และในความสำเร็จของกลุ่ม ทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้รวมทั้งการเป็นกำลังใจให้กันและกัน คนที่เก่งจะช่วยเหลือคนที่ด้อยที่อ่อนกว่า สมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนของตนเองเท่านั้น หากแต่จะต้องร่วมรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละบุคคล คือ ความสำเร็จของกลุ่มตัวอย่างเทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ เช่น ร่วมกันคิด ปริศนาความคิดกลุ่ม ร่วมมือแข่งขันหรือกลุ่มสืบค้น

วิธีที่ 7 เทคนิคการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่นำเอาความรู้สาขาวิชาต่างๆ ที่สัมพันธ์กันมาผสมผสานกันเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเกิดประโยชน์สูงสุดโดยเน้นองค์รวมของเนื้อหามากกว่าองค์รวมความรู้ของแต่ละรายวิชา และเน้นที่การสร้างความรู้ของผู้เรียนมากกว่าการให้เนื้อหาโดยตัวครู

ส่วนเทคนิคการจัดการเรียนการสอนในอิสลาม จากการศึกษางานวิจัยของ ยุทธนา เกื้อกุล (2550 : 16-17) ซึ่งได้รวบรวมเอกสารตำราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของท่านนบีมุฮัมมัด^ﷺไว้ดังนี้

1. Abd al-Rahman al-Nahlawi (2003) ได้เขียนหนังสือเรื่อง “Usul al-Tarbiyyah al-Islamiyyah wa Asalibuha” ได้กล่าวถึง วิธีสอนแบบสนทนา วิธีสอนแบบเล่าเรื่อง วิธีสอนแบบอุปมาอุปมัย วิธีสอนแบบสาธิต วิธีสอนแบบฝึกฝนและปฏิบัติ วิธีสอนแบบตัดเตือน และวิธีสอนแบบตักเตือนและตักเตือน

2. Khalid Hamid al-Hazimi (2000) ได้เขียนหนังสือเรื่อง “Usul al-Tarbiyyat al-Islamiyyah” ได้กล่าวถึง ความหมาย ประเภท และความสำคัญของวิธีการสอนต่างๆ ได้แก่ วิธีสอนแบบสาธิต วิธีสอนแบบเล่าเรื่อง วิธีสอนแบบตรึงมือและตรึงเท้า วิธีสอนแบบตักเตือน และวิธีสอนแบบลงโทษ

3. Abdullah Nasih Ulwan (1996) ได้เขียนหนังสือเรื่อง “Tarbiyyat al-Awlad fial-Islam” ได้กล่าวถึง วิธีสอนโดยการแสดงเป็นแบบอย่าง วิธีสอนโดยฟิฏเราะฮ์ วิธีสอนแบบตักเตือน วิธีสอนแบบสังเกต และวิธีสอนแบบลงโทษ

4. Najib Khalid al-‘Amir (1990) ได้เขียนหนังสือเรื่อง “Min Asalib al-Rasul fi al-Tarbiyyah” ได้กล่าวถึง วิธีสอนแบบอุปมาอุปมัย และวิธีสอนตามกาลเทศะ ทั้งนี้ ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการสอนทั้งสองวิธีข้างต้น

5. Amin Abulawi (1999) ได้เขียนหนังสือเรื่อง “Usul al-Tarbiyyah al-Islamiyyah” ได้กล่าวถึง วิธีสอนแบบบรรยาย วิธีสอนแบบตักเตือน วิธีสอนแบบเล่าเรื่อง วิธีสอนแบบอุปมาอุปมัย วิธีสอนแบบสาธิต และวิธีสอนแบบลงโทษ

6. Ali Ahmad Madkur (1987) ได้เขียนหนังสือเรื่อง “Manhaj al-Tarbiyyah al-Islamiyyah Usuluh wa Tatbiqatih” ได้กล่าวถึง วิธีสอนแบบสาธิต วิธีสอนแบบบรรยาย วิธีสอนแบบเล่าเรื่อง และวิธีสอนตามกาลเทศะ เป็นต้น

7. Mustafa Muhammad al-Tahhan (2000) ได้เขียนหนังสือเรื่อง “al-Tarbiyyah waDawraha fi Tashkil al-Suluk” ได้กล่าวถึง วิธีสอนแบบสาธิต วิธีสอนแบบตักเตือน วิธีสอนแบบอุปมาอุปมัย วิธีสอนแบบเล่าเรื่อง วิธีสอนแบบสนทนาและอภิปราย วิธีสอนแบบฝึกฝนและปฏิบัติ และวิธีสอนแบบตรึงมือและตรึงเท้า เป็นต้น

8. ‘Abd al-Hamid al-Said al-Zintani (1993) ได้เขียนหนังสือเรื่อง “Usus al-Tarbiyyah al-Islamiyyah fi al-Sunnah al-Nabawiyyah” ได้กล่าวถึง วิธีสอนแบบตักเตือน วิธีสอนแบบสาธิต วิธีสอนแบบสนทนาและอภิปราย วิธีสอนแบบบรรยาย วิธีสอนแบบอุปมาอุปมัย วิธีสอนแบบฝึกฝนและปฏิบัติ และวิธีสอนแบบเล่าเรื่อง เป็นต้น

9. Salim Bin Sa‘id Bin Musfir Bin Jabbar (2001) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “al-Iqna’ fi al-Tarbiyyah al-Islamiyyah” และได้กล่าวถึงวิธีสอนโดยการแสดงเป็นแบบอย่าง วิธีสอนแบบสนทนาและอภิปราย วิธีสอนแบบเล่าเรื่อง วิธีสอนแบบอุปมาอุปมัย วิธีสอนแบบฝึกฝนและปฏิบัติ และวิธีสอนแบบตรึงมือและตรึงเท้า

จากเอกสารข้างต้น ยุทธนา เกื้อกุล (2550 : 47-126) ได้ศึกษาเกี่ยวกับวิทยาการสอนของท่านนบีมุฮัมหมัดﷺ และได้สรุปวิธีการสอนของท่านนบีมุฮัมหมัดﷺไว้ 10 วิธี ผู้วิจัยนำเสนอโดยสรุปในแต่ละวิธีการสอน ดังนี้

1. วิธีสอนแบบบรรยาย เป็นวิธีสอนที่ท่านนบีมุฮัมหมัดﷺเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบของการพูดบอกเล่า อธิบาย เนื้อหาหรือเรื่องราวต่างๆ ให้แก่บรรดาคอฮาบะฮ์
2. วิธีสอนแบบสาธิต เป็นวิธีสอนที่ท่านนบีมุฮัมหมัดﷺได้แสดงเป็นตัวอย่างให้บรรดาคอฮาบะฮ์ ได้ดู พร้อมกับอธิบายรายละเอียดต่างๆ ตามขั้นตอนที่ชัดเจน พร้อมกับสังเกตการปฏิบัติของคอฮาบะฮ์ ในสิ่งที่ท่านได้สาธิตให้แก่มุสลิม หากพวกเขาปฏิบัติไม่ถูกต้อง ท่านนบีมุฮัมหมัดﷺ ก็จะแนะนำและตักเตือนพวกเขาให้ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง เช่น การสาธิตวิธีการอาบน้ำละหมาดการละหมาด และการประกอบพิธีหัจญ์ เป็นต้น
3. วิธีสอนแบบอภิปราย เป็นวิธีสอนที่ท่านนบีมุฮัมหมัดﷺได้ใช้สอนคอฮาบะฮ์ในรูปแบบของการร่วมสนทนาซักถามระหว่างท่านและบรรดาคอฮาบะฮ์ โดยการสนทนาดังกล่าวทำให้บรรดาคอฮาบะฮ์ซึ่งเป็นผู้เรียนเกิดความสนใจ เกิดความคิดที่แตกฉานให้แก่มุมมองที่ดี และให้ประโยชน์แก่พวกเขา เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
4. วิธีสอนแบบฝึกฝนและปฏิบัติ เป็นวิธีสอนที่เน้นภาคปฏิบัติแก่ผู้เรียน หลังจากที่ผู้เรียนได้เรียนรู้และทราบถึงทฤษฎีอย่างถ่องแท้แล้ว โดยเฉพาะวิธีสอนตามแบบฉบับของอิสลาม ผู้เรียนต้องมีความชำนาญทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ และเพื่อให้เกิดความชำนาญในเรื่องดังกล่าวนี้จำเป็นต้องมีการฝึกฝนและปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ
5. วิธีสอนแบบใช้คำถาม มีหะดีษจำนวนมากมาที่ได้กล่าวถึงวิธีสอนแบบใช้คำถาม โดยครอบคลุมการถามของท่านนบีมุฮัมหมัดﷺ แก่บรรดาคอฮาบะฮ์หรือบรรดาคอฮาบะฮ์ได้ถามท่าน เพื่อต้องการทราบคำตอบ
6. วิธีสอนแบบตักเตือน มีหะดีษที่ได้กล่าวถึงวิธีสอนแบบตักเตือนไว้มากมาย ซึ่งหะดีษที่รายงานส่วนใหญ่ของท่านนบีมุฮัมหมัดﷺ มีวัตถุประสงค์คล้ายกับอัลกุรอานกล่าวคือ เป็นการนำเสนอเพื่อการอบรมสั่งสอน ชี้แนะ และตักเตือนบรรดาคอฮาบะฮ์โดยพวกเขา ก็ได้เลียนแบบการกระทำของท่าน
7. วิธีสอนแบบดรัมมิมและดรัมมิม เป็นวิธีสอนที่ผู้สอนส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนตระหนักถึงการปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามและมีคุณค่า เพื่อแสวงหาความโปรดปรานจากพระองค์อัลลอฮ์ﷻ และให้ห่างไกลจากสิ่งที่ชั่วร้ายและบทลงโทษของพระองค์ เป็นวิธีสอนที่เตือนให้พึงระวังและเตรียมพร้อมรับมือกับเหตุการณ์ที่ยังมาไม่ถึง โดยครอบคลุมทั้งเหตุการณ์ที่ดีและชั่ว

8. วิธีสอนแบบอุปมาอุปมัย เป็นวิธีสอนโดยการยกตัวอย่างเปรียบเทียบเพื่อสร้างมโนภาพให้ผู้เรียนได้เห็นถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นหลังจากการกระทำได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น การสอนในรูปแบบดังกล่าวนี้ว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการถ่ายทอดความรู้ไปยังผู้เรียน เพราะวิธีสอนแบบอุปมาอุปมัยหรือเปรียบเทียบจะทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจในสิ่งที่นำมาเสนอได้ง่ายและชัดเจนมากขึ้น และสามารถจดจำได้ง่ายกว่าการบอกเล่าธรรมดาทั่วไป

9. วิธีสอนแบบเล่าเรื่อง เป็นวิธีสอนที่ผู้สอนนำเรื่องเล่าที่เกิดขึ้นจริงในอดีตมาเล่าให้ผู้เรียนได้รับฟัง เช่น เรื่องเล่าที่เกี่ยวกับประวัติของประชาชาติในอดีต ประวัติของบรรดานบี และเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นจริง เพื่อเป็นคติสอนใจ ทางนำแห่งชีวิต และชี้แนะแนวทางที่ดี

10. วิธีสอนโดยการแสดงเป็นแบบอย่าง ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นแบบอย่างที่ดียิ่งในด้านการอบรมสั่งสอน การเป็นผู้นำการเป็นหัวหน้าครอบครัว และการปฏิบัติศาสนกิจต่างๆ เป็นต้น ดังนั้น มุสลิมทุกคนจึงจำเป็นต้องยึดแนวทางของท่านเป็นแบบอย่าง ไม่ว่าจะเป็นด้านคำพูด การกระทำ และคุณลักษณะต่างๆ เพื่อขัดเกลาจิตใจให้สะอาดและพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าต่อไปทุกๆ ด้านในการดำเนินชีวิต เพราะท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นแบบอย่างที่ดียิ่งสำหรับมุสลิมทุกคน

การจัดการเรียนการสอนในแต่ละวิธีดังกล่าวท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ใช้เทคนิคการสอนในรูปแบบต่างๆ ดังนี้ (ยุทธนา เกื้อกูล, 2550 : 128-185)

1. เทคนิคการสอนแบบค่อยเป็นค่อยไปที่ละขั้นตอน ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่ดำเนินไปที่ละขั้นตอน โดยท่านได้นำเสนอสิ่งที่สำคัญมากที่สุดก่อนซึ่งเป็นเรื่องหลัก ต่อมาก็ได้สอนเรื่องย่อยในแต่ละเรื่องตามลำดับขั้นตอนความสำคัญ เพื่อต้องการให้ผู้เรียนได้เห็นภาพที่ชัดเจน และทำให้ง่ายในการท่องจำและทำความเข้าใจ

2. เทคนิคการให้ความสำคัญต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นเทคนิคการสอนที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ให้ความสำคัญต่อความแตกต่างระหว่างบรรดาศอฮาบะฮ์ ﷺ ที่เหมาะสมกับความสามารถและระดับสติปัญญาของผู้เรียน

3. เทคนิคการเร้าความสนใจ เป็นเทคนิคการสอนที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ กระตุ้นให้บรรดาศอฮาบะฮ์ ﷺ เกิดความกระตือรือร้นและสนใจในบทเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในขณะนั้น โดยท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ มีเทคนิคต่างๆ เพื่อเร้าความสนใจให้บรรดาศอฮาบะฮ์ ﷺ สนใจในสิ่งที่ท่านกำลังนำเสนอและถ่ายทอดให้พวกเขาได้รับฟัง เช่น การตั้งคำถาม การเล่าเรื่อง การใช้น้ำเสียง การเปลี่ยนแปลงอิริยาบถต่างๆ เป็นต้น

4. เทคนิคการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน เป็นเทคนิคการสอนที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ใช้สอนบรรดาศอฮาบะฮ์ ﷺ เพื่อให้พวกเขาสามารถเรียนรู้ได้รวดเร็วขึ้น และให้เห็น

ภาพพร้อมด้วยคำอธิบายในเวลาเดียวกันเช่น การขีดเขียนบนพื้นทราย การเคลื่อนไหว และการแสดงออกโดยใช้ท่าทางประกอบ เป็นต้น

5. เทคนิคการสร้างความเป็นมิตรกับผู้เรียน เป็นเทคนิคการสอนที่ท่านนบีมูฮัมหมัดﷺ อาศัยความสุ่มรอบคอบ มีบุคลิกภาพที่ดี โอบอ้อมอารี พุดจาไพเราะ รู้จักเอาใจใส่บรรดา ศอฮาบะฮะﷺ เป็นมิตรที่ดี มีความยุติธรรมเข้าใจถึงความต้องการของแต่ละคน และเข้าใจถึงปัญหาต่างๆ ของพวกเขาได้

6. เทคนิคการสอนแบบหยอกล้อ เป็นเทคนิคการสอนที่ท่านนบีมูฮัมหมัดﷺ สร้างความ สนุกสนานเพลิดเพลินในการอบรมสั่งสอนบรรดาศอฮาบะฮะﷺ ทำให้บรรยากาศในการเรียน การสอนดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และทำให้บรรดาศอฮาบะฮะﷺ สนใจในการเรียนรู้ท่ามกลาง บรรยากาศการเรียนการสอนที่คึกคักและเร้าใจ

7. เทคนิคการสอนโดยการเงิบและยอมรับ เป็นเทคนิคการสอนที่ท่านนบีมูฮัมหมัดﷺ มีความเห็นสอดคล้องกับคำพูดและการกระทำของบรรดาศอฮาบะฮะﷺ และแสดงออกด้วยการเงิบ และยอมรับ โดยมีได้แสดงการคัดค้านแต่อย่างใด เป็นการแสดงให้เห็นว่าคำพูดและการกระทำ ดังกล่าวอนุญาตให้สามารถกระทำได้

8. เทคนิคการสอนโดยการสาบานยืนยัน เป็นเทคนิคการสอนที่ต้องการให้ผู้ฟังมองเห็น ความสำคัญของประเด็นหรือเรื่องที่จะกล่าวถึง และเป็นการสาบานเพื่อย้ำเตือนให้คิดและไตร่ตรอง ในสิ่งที่ได้สาบานดังกล่าว

9. เทคนิคการสอนแบบเน้นย้ำ เป็นวิธีสอนที่ท่านนบีมูฮัมหมัดﷺ พยายามพูดซ้ำหลายๆ ครั้งในคำและประโยคเดิม โดยมีจุดประสงค์เพื่อต้องการให้บรรดาศอฮาบะฮะﷺ ได้สังเกตเห็นถึง ความสำคัญในสิ่งที่กล่าวถึง สามารถทำความเข้าใจได้ง่าย และจดจำได้นาน

10. เทคนิคการสอนตามกาลเทศะ เป็นเทคนิคการสอนที่ท่านนบีมูฮัมหมัดﷺ ได้สั่งสอน บรรดาศอฮาบะฮะﷺ ตามสถานการณ์และเหตุการณ์ต่างๆ ที่เหมาะสม โดยไม่ได้กำหนดเวลาและ สถานที่สอนที่แน่นอนตายตัว ท่านมีโอกาสอนเมื่อใด และ ณ สถานที่แห่งใดท่านก็สามารถทำ การสอนได้ทุกเวลา

จากวิธีการและเทคนิคการจัดการเรียนการสอนของท่านนบีมูฮัมหมัดﷺ ซึ่งนักวิชาการ ได้นำเสนอไว้นั้น สามารถประมวลสรุปได้ 15 วิธีคือ 1) วิธีสอนแบบสนทนาและอภิปราย 2) วิธีสอนแบบเล่าเรื่อง 3) วิธีสอนแบบอุปมาอุปมัย 4) วิธีสอนแบบสาธิต 5) วิธีสอนแบบตั้งคำถาม 6) วิธีสอนแบบตั้งคำถามและตั้งข้อสงสัย 7) วิธีสอนแบบฝึกฝนและปฏิบัติ 8) วิธีสอนแบบลงโทษ 9) วิธีสอนแบบสังเกต 10) วิธีสอนโดยพินิจเพราะเหตุ 11) วิธีสอนโดยการแสดงเป็นแบบอย่าง 12) วิธี สอนแบบบรรยาย 13) วิธีสอนแบบลงโทษ 14) วิธีสอนแบบสนทนาและอภิปราย 15) วิธีสอนตาม

กาลเทศะ ซึ่งวิธีการสอนทั้ง 15 วิธีดังกล่าวท่านนบีมุฮัมมัดﷺ ใช้วิธีการสอนโดยเน้นให้บรรดา ศอฮาบะฮ์มีส่วนร่วมในการสอนในแต่ละวิธี

จากที่กล่าวมาข้างต้น วิธีการสอนที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นมีหลายรูปแบบ ทั้งนี้ผู้สอนควรเลือกรูปแบบและวิธีการสอนต่างๆ โดย คำนึงถึงผู้เรียน สถานการณ์ เหตุการณ์ ความเหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน และอีกประการ หนึ่งที่ผู้เขียนคิดว่ามีความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือ บรรยากาศ ของสถานที่หรือห้องเรียน ผู้สอนจะต้องสร้างบรรยากาศห้องเรียนให้เป็นบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ อาจประกอบด้วยสื่อภาพประกอบต่างๆ การตกแต่งห้อง และอื่นๆ

จากที่กล่าวมานั้นจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นไม่ใช่ เป็นการปล่อยให้เด็กให้เรียนรู้ด้วยตนเองโดยที่ครูไม่มีส่วนเกี่ยวข้องใดๆตามความเข้าใจของครูหรือคน บางกลับ แต่ในทางกลับกันครูกลับต้องมีบทบาทในการคอยให้การแนะนำและการสนับสนุนการ จัดการเรียนการสอนมากกว่าการเรียนการสอนทั่วไป

2.1.6 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามพระราชบัญญัติการ ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้ระบุไว้ชัดเจนในหลายมาตราเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ, 2542 : 9-10) ได้แก่

มาตรา 22 ระบุว่า การศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และ พัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 24 ระบุว่า การจัดการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

ในอิสลามหลักการจัดการเรียนการสอนได้คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน โดยเฉพาะ การสอนของท่านนบีมุฮัมมัดﷺ ซึ่งท่านได้คำนึงถึงความแตกต่างของผู้ฟังดังหะดีษที่ว่า

((أمرنا أن نكلم الناس على قدر عقولهم)) □

ความว่า : “พวกเรา (เป็นบรรดานบี (ศาสนทูต)) ที่ถูกกำชับให้พูดคุยหรือบอกกล่าวต่อเพื่อนมนุษย์ให้เหมาะสมกับสติปัญญาของพวกเขา)

(al-Zurgani : 162)

จากหะดีษข้างต้น จะเห็นได้ว่าการพูดคุย การบอกกล่าวหรือการสอนต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้ฟังหรือผู้เรียนแต่ละคน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสติปัญญาความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน

นอกจากนี้ ท่านนบีมุฮัมมัดﷺ ได้วางรูปแบบอันเป็นแบบอย่างของมารยาทในทางปฏิบัติที่มุสลิมทุกคนสมควรนำมาเป็นแนวทางแห่งการดำรงชีวิตเป็นอย่างยิ่ง ท่านนบีมุฮัมมัดﷺ ได้ดำรงไว้ซึ่งแบบอย่างที่ได้ทำการเรียกร้องจนไม่สามารถแบ่งแยกได้ระหว่างการดำเนินชีวิตจริงกับการแสดงให้ดูเป็นตัวอย่างตามที่ท่านได้เรียกร้อง คุณลักษณะอันประเสริฐของท่านครอบคลุมในทุกๆ ด้านของการดำเนินชีวิต ท่านเป็นพ่อผู้ที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความเมตตาและเป็นจอมทัพผู้กล้าหาญ และยังเป็นครูผู้ชาญฉลาดเป็นผู้ที่ถูกทดสอบที่เปี่ยมล้นด้วยความอดทน นอกจากนี้คุณนนะห์หรือแนวทางของท่าน ได้หยิบยื่นขอบข่ายการศึกษาให้แก่เราไว้อย่างครบถ้วนอีกด้วย แนวทางของท่านเพียบพร้อมไปด้วยการปลูกฝังพื้นฐานการเรียนการสอนและวิธีการจัดการเรียนการสอน โดยที่ท่านนบีมุฮัมมัดﷺ ได้ให้ความสำคัญต่อระดับและฐานันดรของผู้เรียนและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลที่มีอยู่ในตัวของผู้เรียน ดังจะเห็นได้จากที่ท่านได้เริ่มการเรียนการสอนอย่างค่อยเป็นค่อยไป เช่น การปลดปล่อยบรรดาประชาชนของท่านออกจากประเพณีปฏิบัติที่ขัดแย้งต่อคำสอนของอิสลาม ที่กำลังแผ่กระจายปกคลุมสังคมในสมัยนั้นเหมือนเงาตามตัว (เช่น มุฮัมมัด ซาฮาดะฮฺ, ม.ป.ป : 6-7)

(2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

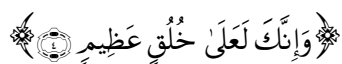
อิสลามได้ได้ฝึกทักษะ กระบวนการคิด เช่น การกระตุ้นให้พินิจพิจารณาฟากฟ้าและจักรวาลซึ่งเป็นสิ่งที่อัลลอฮฺﷻ ทรงสร้างไว้ เพื่อนำไปสู่การทำความรู้จักสิ่งเร้นลับต่างๆ ที่มีอยู่ในจักรวาล ตลอดจนการสร้างสรรคสรพสิ่งต่างๆของอัลลอฮฺﷻ เพื่อให้เกิดความศรัทธาขึ้นในจิตใจของมนุษย์ และการชี้แนะโดยโองการต่างๆที่มีอยู่ในอัลกุรอาน ซึ่งเป็นวิธีการและแนวทางในการจัดการเรียนการสอน เช่น การสอนด้วยวิธีการเล่าเรื่อง การนำเสนอตัวอย่าง การอุปมาอุปมัย การกระตุ้นให้ใช้ความคิด การเตือนสำทับ การปฏิบัติจริง เป็นต้น อัลกุรอานเป็นแหล่งกำเนิดและเป็นที่มาของการศึกษาในอิสลาม เป็นสิ่งชี้แนะและเป็นตัวผลักดันกรขับเคลื่อนของระบบการศึกษามาตลอด ซึ่งหาไม่แล้วการศึกษาในอิสลามก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ (เช่น มุฮัมมัด ซาฮาดะฮฺ, ม.ป.ป : 4)

(3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

คุณนะฮานาบายะห์ถือเป็นภาคปฏิบัติของอิสลาม เป็นการนำทฤษฎีเข้าสู่การปฏิบัติ เป็นการเปลี่ยนจากความรู้ความเข้าใจไปสู่การปฏิบัติจริงที่เป็นรูปธรรมและสัมผัสได้ด้วยสัมผัสทั้งห้า ท่านนบีมุฮัมมัดได้วางรูปแบบอันเป็นแบบอย่างของมารยาทในทางปฏิบัติ ที่มุสลิมทุกคนสมควรนำมาเป็นแนวทางแห่งการดำรงชีวิตเป็นอย่างยิ่ง ท่านนบีมุฮัมมัดได้ดำรงไว้ซึ่งแบบอย่างที่ได้ทำการเรียกร้องจนไม่สามารถแบ่งแยกได้ระหว่างการดำเนินชีวิตจริงกับการแสดงให้ดูเป็นตัวอย่างตามที่ท่านได้เรียกร้อง คุณลักษณะอันประเสริฐของท่านครอบคลุมในทุกๆด้านของการดำเนินชีวิต ท่านเป็นผู้ที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความเมตตาและเป็นจอมทัพผู้กล้าหาญ และยังเป็นครูผู้ชาญฉลาดเป็นผู้ที่ถูกทดสอบที่เปี่ยมล้นด้วยความอดทน นอกจากนั้นคุณนะฮะห์หรือแนวทางของท่านได้หยิบยื่นขอบข่ายการศึกษาให้แก่เราไว้อย่างครบถ้วนอีกด้วย แนวทางของท่านเพียบพร้อมไปด้วยการปลูกฝังพื้นฐานการเรียนการสอนและวิธีการจัดการเรียนการสอน โดยที่ท่านนบีได้ให้ความสำคัญต่อระดับและฐานันดรของผู้เรียนและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลที่มีอยู่ในตัวของผู้เรียน ดังจะเห็นได้จากที่ท่านได้เริ่มการเรียนการสอนอย่างค่อยเป็นค่อยไป เช่นการปลดปล่อยบรรดาประชาชนของท่านออกจากประเพณีปฏิบัติที่ขัดแย้งต่อคำสอนของอิสลาม ที่กำลังแผ่กระจายปกคลุมสังคมในสมัยนั้นเหมือนเงาตามตัว (เช่น มุฮัมมัด ซาฮาดะฮฺ, ม.ป.ป : 6-7)

(4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆอย่างได้สัดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไว้ในทุกวิชา

การศึกษาอิสลามมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์หลายประการ ดังเช่น เพื่อการอบรมและการขัดเกลาทางศีลธรรม นักปราชญ์มุสลิมเห็นพ้องเป็นเอกฉันท์แล้วว่า การอบรมทางศีลธรรมเป็นความจำเป็นของการศึกษาอิสลาม และการขัดเกลาบุคลิกลักษณะเป็นเป้าหมายที่ถูกต้องแท้จริง มิได้หมายความว่าอิสลามไม่เห็นความสำคัญทางด้านร่างกาย ทางด้านจิตใจ ทางด้านวิชาการและด้านการปฏิบัติ แต่เรากำลังพูดถึงการศึกษาทางด้านอื่นๆทุกด้าน เด็กต้องการความแข็งแกร่งทางด้านสติปัญญา และร่างกาย การเรียนรู้ การปฏิบัติ และการอบรมบุคลิกลักษณะ ความรู้สึก ตลอดจนกระทั่งรสนิยมจุดประสงค์ของการศึกษานั้นมิใช่การขัดเขี่ยความรู้ให้แก่เด็ก แต่เป็นการขัดเกลาศีลธรรมของเด็ก ให้การศึกษาแก่จิตวิญญาณ เผยแพร่คุณธรรม สั่งสอนมารยาท และเตรียมให้เขามีชีวิตที่เต็มไปด้วยความจริงใจและบริสุทธิ์ (Hanafi Mohamed, 1996 : 56, สมาคมยุวมุสลิมแห่งประเทศไทย, 2547 : 4-7, มุฮัมมัด อะฎีเยฮฺ อัล-อิบรอฮีมีย์ 2521 : 6-11) โดยมีท่านนบีมุฮัมมัดเป็นแบบฉบับที่ดียิ่ง เป็นที่รวมแห่งคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม ดังที่พระองค์อัลลอฮ์ได้ตรัสไว้ว่า

ความว่า “และแท้จริง เจ้า (มุฮัมมัด) นั้นอยู่บนคุณธรรมอันยิ่งใหญ่”

(อัลกอถัม: 4)

จริยธรรมอันทรงคุณค่ายิ่ง ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่จะช่วยในการฝึกฝนกล่อมเกลาคิดใจ พัฒนาบุคคลและสังคม ในอัลกุรอานมีการเตือนสำคัญที่กำชับกริยามารยาทที่ไม่ดีงามอันจะทำให้เสื่อมเสีย ความเป็นมนุษย์ผู้ทรงเกียรติไว้มากมายหลายโองการด้วยกัน (เช่น มุฮัมมัด ซาฮาดะฮฺ, ม.ป.ป. : 4, ศูนย์สารสนเทศและอิสลามศึกษา, ม.ป.ป.)

(5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545 : 353) กล่าวถึง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษาไว้ว่าเป็นหมวดที่ยากที่สุด ในมาตรา 22 ซึ่งเป็นมาตราแรกของหมวด 4 ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ตอนหรือ 3 ความคิดรวบยอด (Concept) ได้แก่

1. “การจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้” หลักการนี้เป็นข้อสมมติฐานเบื้องต้นของธรรมชาติของมนุษย์ ที่พุทธศาสนากล่าวไว้ว่า มนุษย์เป็นเวไนยสัตว์สามารถสอนกันได้ เรียนรู้กันได้ ต่างจากสัตว์ทั่วไป

Mohd. Yusuf Ahmad (2002 : 17) กล่าวถึงการจัดการศึกษาในอิสลามว่าเป็นความพยายามหนึ่งที่จะให้ได้รับความรู้ ความชำนาญและการใช้ชีวิตในอิสลามที่มีรากฐานของอัลกุรอาน และอัสซุนนะฮฺเพื่อที่จะก่อให้เกิดกิริยา ความชำนาญ ความเป็นปัจเจกชน และมุมมองชีวิตในฐานะ บ้างของอัลลอฮฺ ﷻ ที่มีความรับผิดชอบเพื่อจะนำไปพัฒนาตัวเอง สังคม สิ่งแวดล้อมรอบข้าง และประเทศชาติเพื่อจะได้รับความดีในโลกนี้และความสงบสุขที่ยั่งยืนโลกหน้า

2. “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักและถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด” ประโยคนี้หรือแนวความคิดประการที่สองนี้ หมายความว่า ในการจัดการศึกษา ซึ่งรวมถึงนโยบายการจัดการวางแผนการจัดสรรงบประมาณ การจัดหลักสูตร การฝึกหัดครู การบริหารสถานศึกษา การเรียนการสอน การประเมินผลจะต้องเน้นไปที่ตัวผู้เรียน ในอดีตที่ผ่านมาการบริหารการศึกษาอาจจะไปเน้น

เรื่องอาคารเรียน เรื่องรั้วโรงเรียน เรื่องกายภาพ เรื่ององค์ประกอบมากเกินไปจนลืมภารกิจหลัก คือ การเรียนการสอนและตัวผู้เรียน ต่อไปนี้การบริหารจัดการจะมุ่งเน้นมาที่ตัวผู้เรียน นี่คือนัย ความหมายของความคิดรวบยอดประการที่สองของมาตรานี้ ไม่ได้หมายความว่าเฉพาะหลักสูตรและ กระบวนการเรียนเท่านั้น แต่หมายถึงการจัดการศึกษาทั้งหมด ซึ่งมีวิธีการหลากหลายวิธีที่จะทำให้ เกิดผลสำเร็จ

Madkur, Ali Ahmad (1999 : 72) และ Langgulung, Hasan (1995 : 145) กล่าวถึงหลักสูตร การจัดการศึกษาในอิสลามว่า หลักสูตรการศึกษาในอิสลามนั้นเป็นระเบียบแบบแผนที่สมบูรณ์ ซึ่ง ครอบคลุมความรู้ที่มาจากพระผู้เป็นเจ้า หลักสูตรคือ มวลประสบการณ์ ทักษะ วัฒนธรรม สังคม กิฬา และศิลปะ รวมไปถึงกิจกรรมต่างๆซึ่งโรงเรียนหรือองค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการศึกษา จะต้องจัดให้กับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามครรลองที่พระองค์ อัลลอฮฺทรงประสงค์ ตลอดจนเพื่อพัฒนาและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียนอย่างทั่วถึงในทุกๆ ด้านสอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษาในอิสลาม

3. “กระบวนการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและ เต็มตามศักยภาพ” การส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพนี้คง จะต้องใช้วิธีการ กระบวนการที่หลากหลาย บางวิธีการอาจเหมาะสมกับธรรมชาติและศักยภาพของ เด็กคนหนึ่ง แต่ไม่เหมาะกับเด็กอีกคนหนึ่ง ครูจึงต้องวิเคราะห์ธรรมชาติความสามารถความถนัด ของเด็กนักเรียนโดยยึดทางสายกลาง คือ จัดหาวิธีการ กระบวนการที่หลากหลาย ไม่ใช่ว่าจะยึดวิธี ใดวิธีหนึ่ง จะใช้ได้ผลหรือไม่ได้ผลก็ต้องใช้ดุลพินิจพิจารณาให้ดี หรือจะนำมาดัดแปลงให้ เหมาะสมกับสถานการณ์ของแต่ละสถานศึกษาในแต่ละท้องถิ่น

Madkur, Ali Ahmad (1999 : 93-119) กล่าวถึงการยึดทางสายกลางในการจัดการศึกษา ว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาในอิสลามคือ เพื่อสร้างความเป็นประชาชาติสายกลาง ระหว่างประชาชาติทั้งมวล ยืนอยู่บนหนทางที่เที่ยงตรง เป็นประชาชาติที่เที่ยงตรงในเรื่อง อากีละฮฺ อิบาอะฮฺ สายกลางในเรื่องของความคิด ใช่ว่าอิสลามจะไม่รับเอาแนวคิดวิทยาการสมัยใหม่ เช่น วิทยาศาสตร์ แต่ทุกอย่างจะต้องผ่านการกลั่นกรองก่อนนำสู่การปฏิบัติ อิสลามไม่ได้เน้นหนัก เฉพาะในเรื่องอากีละฮฺ อิบาอะฮฺซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับจิตวิญญาณจนลืมเรื่องทางด้านวัตถุ ดังที่ อัลลอฮฺทรงดำรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿وَاتَّبِعْ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ ۚ وَلَا تَنْسَ نَصِيْبَكَ مِنَ الدُّنْيَا ۗ وَأَحْسِنَ كَمَا

أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ ۗ وَلَا تَتَّبِعِ الْفَسَادَ فِي الْأَرْضِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ﴿٢٠٥﴾

ความว่า : “และจงแสวงหาสิ่งที่อัลลอฮ์ได้ประทานแก่เจ้าเพื่อปรโลก และอย่าลืมส่วนของเจ้าในโลกนี้ และจงทำความดีเสมือนกับที่อัลลอฮ์ได้ทรงทำความดีแก่เจ้า และอย่าแสวงหาความเสียหายในแผ่นดิน แท้จริงอัลลอฮ์ไม่ทรงโปรดบรรดาผู้บ่อนทำลาย”

(อัลเกาะศ็อส : 77)

จากอายะฮ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่ามนุษย์จะต้องแสวงหาสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงประทานทั้งส่วนที่จะยังผลต่อวันอาคิเราะฮ์แต่ก็ไม่ลืมในส่วนที่จำเป็นจะต้องใช้ในโลกร่วมกัน

และมาตรา 23 ระบุว่า การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และกระบวนการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข

2. ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

3. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

4. ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษาเน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

5. ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

จากมาตรา 23 ที่ระบุถึงการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษานั้น ในเรื่องดังกล่าวนี้ นักวิชาการอิสลามได้ตระหนักถึงเรื่องนี้มานานแล้ว ดังผลการประชุมบรรดานักวิชาการอิสลาม “The First World Conference on Muslim Education” ที่จัดขึ้น ณ นครมักกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย เมื่อปี ค.ศ.1977 กำหนดเป้าหมายของการศึกษาสำหรับมุสลิม คือ “การศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อการเจริญเติบโตทางบุคลิกภาพของมนุษย์ที่มีความสมดุล โดยการฝึกฝนทางจิตวิญญาณ สติปัญญา เหตุผล ความรู้สึกและประสาทสัมผัส ดังนั้น การศึกษาจะต้องมุ่งเน้นความเจริญเติบโตของมนุษย์ในทุกๆด้าน เช่น ด้านจิตวิญญาณ สติปัญญา จินตนาการ สรีระ วิทยาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ทั้งในส่วนปัจเจกบุคคลและส่วนรวม และโน้มน้ำหนักด้านต่างๆ เหล่านี้สู่พระเจ้า เป้าหมายสูงสุดของการศึกษาคือ การมอบหมายต่ออัลลอฮ์ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล

สังคม และมนุษยชาติ” (อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต, 2551 : 151) นอกจากนี้ การศึกษาในทัศนะอิสลามนั้นเป็นการศึกษาแบบบูรณาการ ที่บูรณาการทั้งวิชาศาสนาและวิชาการทางโลกเข้าด้วยกัน การกลับสู่ระบบการศึกษาแบบอิสลามที่แท้จริงจำเป็นจะต้องสร้างระบบการศึกษาใหม่ขึ้นมา ระบบการศึกษาใหม่นี้ต้องเป็นแบบบูรณาการที่บูรณาการทั้งสองระบบเข้าด้วยกันอย่างมีระบบกฎเกณฑ์ และทั้งสองระบบจะแยกออกจากกันไม่ได้ ไม่ควรมีการแยกวิชาศาสนาออกจากวิชาสามัญหรือแยกวิชาสามัญออกจากวิชาศาสนา เพราะการศึกษาตามทัศนะอิสลามนั้น ไม่ได้หมายถึงการศึกษาวิชาอัลกุรอาน หรือวิชาศาสนบัญญัติเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงการศึกษาทุกสาขาวิชาที่สอนตามทัศนะของอิสลาม (อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต, 2550 : 110) และด้วยความรู้จากการศึกษานั้นมนุษย์สามารถตัดสินใจกระทำการใดๆ ได้อย่างถูกต้องสามารถก่อให้เกิดผลดีต่อตนเองและสังคมโดยรวม ทั้งยังช่วยสนับสนุนให้สังคมและประเทศชาติครอบครองทรัพยากรธรรมชาติเพื่อผลประโยชน์ของชนในชาติทุกคน และด้วยความรู้นั้นจะเป็นสาเหตุให้ปัจเจกบุคคลและสังคมมีความเข้มแข็ง และมั่นคง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ศึกษาหาความรู้ทั้งภาคบังคับต่อตนเอง และภาคบังคับต่อสังคม นั้นจะเป็นที่โปรดปรานของอัลลอฮฺเราะซูลของพระองค์ และมวลมนุษย์ทั้งหลาย อีกทั้งได้รับเกียรติในชีวิตทั้งโลกนี้และโลกหน้าและยังได้รับเกียรติและการยกย่องจากสังคมอีกด้วย และในอีกด้านหนึ่งด้วยการมีความรู้ นั้น มนุษย์จะเข้าใจถึงคุณลักษณะอันสูงส่ง การมีอำนาจสูงสุดและความยิ่งใหญ่ของอัลลอฮฺ อีกทั้งยังสามารถเข้าใจถึงวิทย์ปัญญาของการสร้างโลกและจักรวาลนี้ ส่งผลให้ผู้ที่มีความรู้ที่มีความศรัทธาและยำเกรงต่ออัลลอฮฺมากขึ้น ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า หน้าที่ในการเรียนรู้นั้นเป็นหน้าที่หนึ่งที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติ อันเป็นการสอดคล้องกับการพัฒนาตามการเรียกร้องของอิสลาม ทั้งอัลกุรอานและอัลหะดีษต่างก็กำชับประชาชาติมุสลิมให้แสวงหาความรู้ (ศูนย์สารสนเทศและอิสลามศึกษา, ม.ป.ป.)

2.1.7 นโยบายกระทรวงศึกษาธิการด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 10) ได้กำหนดคุณลักษณะของนักเรียนโดยมุ่งเน้นคุณลักษณะ 3 ประการ คือ ความสามารถ ทางความคิด ความสามารถในการแสวงหาและสร้างความรู้ด้วยตนเอง และคุณธรรมของผู้เรียน ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าวครูจึงควรจัดการเรียนการสอนในลักษณะดังต่อไปนี้

1. คำนึงถึงพื้นฐานความแตกต่างของผู้เรียน ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สนับสนุนให้ผู้เรียนทุกคนได้พัฒนาตามศักยภาพ ความสนใจของตนเอง มีวิธีการเรียนการสอนที่หลากหลาย

2. สนับสนุนให้ผู้เรียนได้รู้ ค้นพบและแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยมีครูคอยสนับสนุนช่วยเหลือและแนะนำให้แก่นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน และการทำงานกิจกรรมต่างๆ
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์ที่มีความหมายทั้งในและนอกห้องเรียน สนองความต้องการของผู้เรียนและสานต่อจากพื้นฐานความรู้เดิม และพื้นฐานทางวัฒนธรรมของผู้เรียน
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากปัญหาจริง ประสบการณ์จริงในลักษณะของการบูรณาการให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่และชีวิตประจำวันให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้
5. ฝึกหัดให้ผู้เรียนรู้จักคิดใคร่ครวญ ไตร่ตรองด้วยตนเอง และเน้นให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทำงานร่วมกับผู้อื่น
6. มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และครูเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียนในด้านคุณธรรมและจริยธรรม

สภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนทั้ง 6 ประการดังกล่าวข้างต้น เป็นจุดเน้นของการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียน ครูสามารถคิดค้นและแสวงหาวิธีการ นวัตกรรม เพื่อให้เป็นไปตามทิศทางที่กำหนด จะทำให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่ต้องการได้ และในขณะเดียวกันก็ต้องศึกษา ค้นคว้า ปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตระหนักถึงเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 จึงได้กำหนดแนวนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้หน่วยงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ใช้เป็นกรอบแนวทางดำเนินงานเพื่อให้การดำเนินงานตามภารกิจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546 : 1-4)

วิสัยทัศน์ ประชากรในวัยเรียนจะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นไทย และมีศักยภาพการเรียนรู้ในระดับสากล เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

พันธกิจ จัดและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ประชากรในวัยเรียนอย่างทั่วถึง เสมอภาค และมีคุณภาพตามมาตรฐานการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายปองพล อดิเรกสาร) ได้ให้ความสำคัญต่อการปฏิรูปการศึกษา 5 ด้าน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงกำหนดนโยบายขององค์กรที่สอดคล้องกับแนวทางปฏิรูป ดังนี้

นโยบายข้อ 1 ปฏิรูประบบการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกันทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษา นอกระบบการศึกษา และการศึกษาตามอัธยาศัย

นโยบายข้อ 2 ปฏิรูปการเรียนรู้ โดยมีการปฏิรูปหลักสูตร ผู้เรียน เนื้อหาสาระ วิธีการ จัดการเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน

นโยบายข้อ 3 ปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษาโดยเน้นการกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วม

นโยบายข้อ 4 ปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยพัฒนาครูและบุคลากรทางการ ศึกษาอย่างต่อเนื่องตามมาตรฐานจรรยาบรรณทางวิชาชีพครู

นโยบายข้อ 5 ปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา โดยระดมทรัพยากร จากแหล่งต่างๆ มาใช้เพื่อการศึกษา เน้นการจัดสรรทรัพยากรให้ผู้เรียนอย่าง เสมอภาคและเป็น ระบบ มีระบบทรัพยากรที่ดี มีความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ และตรวจสอบได้

สรุปได้ว่าในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ตามนโยบายของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานคือ การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างหลากหลายตามศักยภาพของนักเรียน และให้นักเรียนรู้จักหาความรู้ ด้วยตนเอง เพื่อให้ นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาชาติ

2.2 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสอดคล้องกับหลักการสอนของอิสลาม ซึ่งอัลลอฮ์ทรงใช้ให้มนุษย์ได้ใช้ความคิดในความยิ่งใหญ่ของพระองค์โดยผ่านสิ่งที่ถูกสร้างต่างๆ ดังโองการที่ว่า

﴿أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْآيَاتِ كَيْفَ خُلِقَتْ ﴿١٧﴾ وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ ﴿١٨﴾ وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ﴿١٩﴾ وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ ﴿٢٠﴾﴾

ความว่า : “พวกเขาไม่พิจารณาดูจุดดอกหรือว่า มันถูกบังเกิดมาอย่างไรและยัง ท้องฟ้าบ้างหรือว่ามันถูกยกให้สูงขึ้นอย่างไรและยังภูเขาบ้างหรือว่า มันถูกปัก ตั้งไว้ได้อย่างไร และยังมีแผ่นดินบ้างหรือว่ามันถูกแผ่ลาดไว้ได้อย่างไร”

(อัลหมอซียะฮ์ : 17-20)

โครงการข้างต้น อัลลอฮฺﷻทรงสั่งให้มนุษย์ใช้ความคิดไตร่ตรองถึงความยิ่งใหญ่ของพระองค์โดยผ่านสิ่งที่ถูกสร้าง นอกจากนี้วิธีการสอนของท่านนบีมุฮัมมัดﷺบ่อยครั้งที่ท่านใช้วิธีการสอบถามเพื่อให้บรรดาซอฮาบะฮฺได้ใช้ความคิดวิเคราะห์และสังเกตเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ดังหะดีษ

((عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ مِنْ الشَّجَرِ شَجْرَةً لَا يَسْقُطُ وَرَفُهَا وَإِنَّهَا مَثَلُ الْمُسْلِمِ حَدَّثُونِي مَا هِيَ قَالَ فَوَقَعَ النَّاسُ فِي شَجَرِ الْبَوَادِي قَالَ عَبْدُ اللَّهِ فَوَقَعَ فِي نَفْسِي أَنَّهَا النَّخْلَةُ فَاسْتَحْيَيْتُ ثُمَّ قَالُوا حَدَّثْنَا مَا هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ هِيَ النَّخْلَةُ))

ความว่า : “ จากท่านอับนุอุมร์ รายงานว่า ท่านนบีﷺ กล่าวว่า แท้จริงในบรรดาต้นไม้ต่าง ๆ นั้นจะมีต้นไม้ต้นหนึ่งที่ใบของมันจะไม่ร่วง และมันเปรียบเสมือนมุสลิม ท่านทั้งหลายจงบอกฉันซิว่ามันคือต้นไม้ชนิดใด? ท่านอับนุอุมร์เล่าต่อว่า ทุกคนจะคิดว่ามันเป็นต้นไม้ที่อยู่ในทะเลทราย อับดุลลอฮฺกล่าวว่า ฉันคิดในใจว่ามันคือต้นไม้ชนิดอื่นที่ผลมัน จากนั้นพวกเขาจึงกล่าวว่า โอ้ท่านรอซูลุลลอฮฺจงบอกพวกเราเถอะว่ามันคือต้นไม้ชนิดใด ท่านนบีตอบว่ามันคือต้นไม้ชนิดอื่นที่ผลมัน

(บันทึกโดย al-Bukhari, 1998 : 61)

จากหะดีษข้างต้นชี้ให้เห็นวิธีการสอนของท่านนบีﷺว่า บางครั้งท่านได้ใช้วิธีการกระตุ้นให้บรรดาซอฮาบะฮฺใช้ความคิดและวิเคราะห์พร้อมกับถามตอบซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กล่าวได้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในอิสลามมีแนวคิดพื้นฐานมาจากการสอนของท่านนบีมุฮัมมัดﷺ ท่านได้สอนบรรดาซอฮาบะฮฺของท่านโดยเน้นการเรียนการสอนในลักษณะให้บรรดาซอฮาบะฮฺสามารถนำมาปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตแต่ละวัน นอกจากนี้ ท่านยังได้แสดงบทบาทแห่งการเป็นนบีในฐานะเป็นสื่อกลางคอยประสานระหว่างอัลลอฮฺﷻพระผู้เป็นเจ้าของมนุษย์ผู้เป็นบ่าว และแม้ว่าท่านจะเป็นมนุษย์ธรรมดาคนหนึ่ง แต่ท่านมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการเผยแผ่ศาสนาแห่งสัจธรรมแก่บรรดามวลมนุษย์ พร้อมทั้งได้แสดงตนเองเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บรรดาซอฮาบะฮฺของท่านด้วยบุคลิกคุณลักษณะและจริยธรรมที่งดงาม อัลลอฮฺﷻ กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

﴿ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ

اللَّهُ كَثِيرًا

ความว่า : “โดยแน่นอน ในร่อซุลของอัลลอฮ์มีแบบฉบับอันดีงามสำหรับพวก
เจ้าแล้ว สำหรับผู้ที่หวัง (จะพบ) อัลลอฮ์และวันปรโลกและรำลึกถึงอัลลอฮ์
ﷻอย่างมาก”

(อัลอะฮฺซาบ : 21)

อิบน์ กะษีร (Ibn Kathir, 1988 : 3/483) กล่าวว่า อายุษุซ้างตัน เป็นอายุษุซ้างตันแรกเริ่มที่
ยิ่งใหญ่ในการปฏิบัติตามแบบฉบับของท่านนบีมุฮัมมัดﷺทั้งในด้านคำพูด การกระทำ และ
คุณลักษณะต่างๆ และด้วยเหตุดังกล่าว อัลลอฮ์ﷻได้ทรงสั่งมนุษย์ให้ปฏิบัติตามแบบฉบับของ
ท่านนบีมุฮัมมัดﷻด้านความอดทน ความพยายาม และรอคอยหนทางแห่งความสำเร็จในสมรภูมิ
อะหฺซาบ (สงครามอะหฺซาบ)

นอกจากนี้ Qutub, Muhammad (1993 : 1/183) กล่าวว่า แท้จริงแล้วท่านนบีมุฮัมมัดﷻ
เป็นแบบอย่างที่ยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์อันยาวนานสำหรับมนุษยชาติ ท่านเป็นผู้อบรมสั่งสอน
และผู้ชี้แนะด้วยพฤติกรรมอันเป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวของท่าน ก่อนที่จะกล่าวด้วยคำพูด

จากที่กล่าวมาข้างต้น ท่านนบีมุฮัมมัดﷻเปรียบเสมือนครูซึ่งถูกส่งมาเพื่อเป็นผู้อบรม
สั่งสอนและขัดเกลาจิตใจแก่มวลมนุษยชาติ การอบรมสั่งสอนของท่านเป็นการสั่งสอนที่ครอบคลุม
ทุกแง่มุมของชีวิตมนุษย์ ทั้งด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความประพฤติ และความต้องการของ
มนุษย์ต่างๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังที่ท่านนบีมุฮัมมัดﷻได้กล่าวว่า

((إِنَّمَا أَنَا لَكُمْ مِثْلُ الْوَالِدِ أَعْلَمُكُمْ)) □

ความว่า : “แท้จริงตัวฉันนั้นสำหรับพวกท่านเปรียบดังบิดาที่คอยสั่งสอน
พวกท่าน”

(บันทึกโดย Ahmad, 1995 : 7102)

((إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ صَالِحَ الْأَخْلَاقِ))

ความว่า : “แท้จริงแล้ว ฉันได้ถูกแต่งตั้งมาเพื่อที่ฉันจะได้ทำให้เกิดความ
สมบูรณ์ในด้านมารยาทอันดีงาม”

(บันทึกโดย Ahmad, 1995 : 8932)

จากบุคลิกลักษณะของท่านนบีซ้างตัน เป็นแบบฉบับของบรรดาครูที่ต้องนำมาเป็น
แบบอย่าง นอกจากนี้ นักวิชาการอิสลามได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของครูดังที่ อิมามอัลฆอซาลี
(al-Ghazali, 1994/3 : 246-282 อ้างถึงใน อิบราฮีม ณรงครักษาเขต, 2551 : 140) ได้กล่าวถึงหน้าที่
ของครูที่ควรปฏิบัติต่อนักเรียน ซึ่งปรากฏในหนังสืออียาอูลุมุดดิน ได้แก่ 1) ครูต้องมีความเมตตา
ต่อนักเรียน และปฏิบัติเสมือนว่าเขาทั้งหลายเป็นลูกๆของตน 2) ครูต้องปฏิบัติตามเยี่ยงอย่างของ

ท่านรอซุลนั้นคือการเรียนการสอนของครูไม่ควรแสวงหาคำตอบแทน3) ครูต้องให้คำชี้แนะแก่นักเรียน 4) สอดแทรกสิ่งทีละเล็กละน้อยเข้าไปในการเรียนการสอน เช่น พยายามปลูกฝังนิสัยที่ดีแก่นักเรียน 5) ครูต้องมีความรับผิดชอบอย่างจริงจังต่อวิชาที่สอน 6) การเรียนการสอนควรสอดคล้องกับความเข้าใจของเด็ก 7) หากเด็กมีสติปัญญาดี ครูควรสอนให้ชัดเจน และให้เหมาะสมกับสมรรถภาพทางสติปัญญาของพวกเขา และ 8) ครูต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับวิชาความรู้ที่ตนมี

ในทำนองเดียวกัน อัลฮัรฎูญีย์ (อิบราฮีม ฌรังก์ร์รักษาเขต, 2551 : 142) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของครูต่อผู้เรียนว่าประกอบด้วย 1) ครูต้องมีความเมตตาต่อนักเรียนปฏิบัติต่อเขาเสมือนเขาเป็นลูกๆ 2) เดินตามแบบอย่างของท่านศาสดา 3) ให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนเท่าที่ครูมีความสามารถ 4) ไม่เน้นเกี่ยวกับความรู้ของนักเรียนเพียงอย่างเดียว แต่ครูควรให้ความสนใจอย่างเต็มที่ต่อผลงานของเขา 5) อย่าตำหนิวิชาของครูอื่นๆ ในทางตรงกันข้ามครูควรโน้มน้าวเด็กให้เรียนในหลายๆ สาขาวิชา 6) เลือกตัวอย่างที่เหมาะสมกับสมรรถภาพทางสติปัญญาของเด็ก 7) สนับสนุนเกื้อกูลบทเรียนของเด็กๆ โดยการให้เขาได้ปฏิบัติด้วยตนเอง และ 8) เรียกร้องให้เด็กใช้สติปัญญาและตัดสินใจด้วยตัวเองไม่ใช่เลียนแบบครูผู้สอน

al-Muhammadi, Abdul Halim (1991อ้างถึงใน Ahmad Mohd Salleh, 2003 : 125) กล่าวถึงคุณลักษณะของครูในอิสลามว่าประกอบด้วย 1) คุณลักษณะการสอนเพื่อแสวงหาความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ 2) ร่างกายสะอาด 3) รักษาความสง่าและเกียรติของตน 4) ครูเปรียบเสมือนบิดาของพวกเขา 5) ครูต้องเข้าใจธรรมชาติของนักเรียน

Ulwan, Abdullah Nasih (1981 อ้างถึงใน Salleh, 2003 : 128) กล่าวถึงคุณลักษณะของครูในอิสลามว่าประกอบด้วย 1) อิศลาม (บริสุทธิ์ใจ) 2) มีความขยัน (ตักวา) 3) มีวิชาความรู้ 4) เป็นผู้ให้อภัย 5) มีความรับผิดชอบ

จากบทบาทและคุณลักษณะของครูที่กล่าวมานั้น จึงสรุปได้ว่าครูไม่ได้เป็นเพียงแค่ผู้สอนเท่านั้น แต่ครูยังเป็นผู้เผยแพร่ความจริง เป็นผู้อบรมเลี้ยงดูเด็ก เป็นผู้ขัดเกลาคุณธรรมจริยธรรม และที่สำคัญที่สุดคือเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บรรดาผู้เรียน ดังนั้นครูที่ดีต้องมีการวางแผนและแนวทางการดำเนินงาน สรรหาวิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บรรดาศิษย์หรือผู้เรียนอันเป็นผลผลิตจากสอนของครูเป็นมวลมนุษยชาติที่ประเสริฐ เป็นบุคคลที่สังคมและโลกต้องการ ซึ่งวิธีการและแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีดังนี้

ยูทมนา เกือกุล (2550 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องวิทยาการสอนของท่านนบีมุฮัมมัดﷺ โดยศึกษาจากอัลกุรอานและอัลหะดีษ และจากทัศนะของบรรดานักปราชญ์มุสลิม ผลการศึกษาพบว่า

1) รูปแบบการสอนของท่านนบีมุฮัมมัดﷺ ได้แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การสอนเป็นรายบุคคล และการสอนเป็นรายกลุ่ม

2) วิธีสอนของท่านนบีมุฮัมมัดมีความโดดเด่นและมีความหลากหลาย ซึ่งประกอบไปด้วยวิธีสอนที่สำคัญ ได้แก่ วิธีสอนแบบบรรยาย วิธีสอนแบบสาธิต วิธีสอนแบบอภิปราย วิธีสอนแบบฝึกฝนและปฏิบัติ วิธีสอนแบบใช้คำถาม วิธีสอนแบบตั้งคำถาม วิธีสอนแบบตั้งคำถามและตั้งข้อสงสัย วิธีสอนแบบอุปมาอุปมัย วิธีสอนแบบเล่าเรื่อง และวิธีสอน โดยการแสดงเป็นแบบอย่าง

3) เทคนิคการสอนของท่านนบีมุฮัมมัดมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะและมีความหลากหลายเช่นเดียวกัน ซึ่งประกอบไปด้วยเทคนิคที่สำคัญ ได้แก่ เทคนิคการสอนแบบค่อยเป็นค่อยไปที่ละขั้นตอน เทคนิคการให้ความสำคัญต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล เทคนิคการสร้างความสนใจ เทคนิคการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน เทคนิคการสร้างความเป็นมิตรกับผู้เรียน เทคนิคการสอนแบบหยอกล้อ เทคนิคการสอนโดยการเจียบและยอมรับ เทคนิคการสอนโดยการสาบาน ยืนยัน เทคนิคการสอนแบบเน้นย้ำ และเทคนิคการสอนตามกาลเทศะและผลจากการศึกษาพบว่า ท่านนบีมุฮัมมัดมีความได้จำกัดวิธีสอนวิธีใดวิธีหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจงในการสอนแต่ละครั้งของท่าน แต่ท่านจะใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละบทเรียน และตามสถานการณ์ที่หลากหลาย ดังนั้นวิทยาการสอนของท่านจึงเป็นวิทยาการสอนที่สมบูรณ์ และได้ถ่ายทอดจวบจนมาถึงปัจจุบัน

ทิสนา แคมมณี (2542 : 4-5) ได้ให้หลักการพื้นฐานแนวคิดของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ บทบาทของครู คือ ผู้สนับสนุน (Supporter) และเป็นแหล่งความรู้ (Resource Person) ของผู้เรียนผู้เรียนจะรับผิดชอบตั้งแต่เลือกและวางแผนสิ่งที่ตนจะเรียน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือกและจะเริ่มต้นการเรียนรู้ตนเอง ด้วยการศึกษาค้นคว้ารับผิดชอบการเรียนรู้ ตลอดจนประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. เนื้อหาวิชามีความสำคัญและมีความหมายต่อการเรียนรู้ ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ปัจจัยที่สำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วยเนื้อหาวิชาประสบการณ์เดิมและความต้องการของผู้เรียน การเรียนรู้ที่สำคัญและมีความหมายจึงขึ้นอยู่กับสิ่งที่สอน และวิธีที่ใช้สอน

3. การเรียนรู้จะประสบผลสำเร็จ หากผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้เรียนจะได้รับความสุขจากการเรียน หากได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ทำงานร่วมกับเพื่อนๆ ได้ค้นคว้าพบข้อคำถามและคำตอบใหม่ๆ ประเด็นที่ท้าทายและความสามารถในเรื่องใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งการบรรลุผลสำเร็จของงานที่พวกเขาเริ่มด้วยตนเอง

4. สัมพันธภาพที่ดีต่อกันระหว่างผู้เรียน การปฏิสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มจะช่วยส่งเสริมความเจริญงอกงาม การพัฒนาความเป็นผู้ใหญ่ การปรับปรุงการทำงานและการจัดการกับชีวิตของแต่ละ

ให้เต็มศักยภาพแห่งความเป็นมนุษย์ โดยเรียนรู้แล้วรู้ความจริง เรียนรู้แล้วรู้ความงาม หรือความถูกต้อง เรียนรู้อย่างมีความสุข และเรียนรู้แล้วบรรลุความสุข การเรียนรู้เป็น สิ่งประเสริฐที่สุดของมนุษย์ เพราะทำให้มนุษย์ค้นพบสิ่งที่ดีที่สุดในตัวเอง ปลดปล่อยไปสู่อิสรภาพและสร้างสรรค์ระบบอยู่ด้วยกันอย่างสันติ

ส่วน อารุง จันทวานิช (2543 : ๓) กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น บิดา มารดา ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ต้องร่วมกันจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ได้มีพัฒนาการที่สมบูรณ์ และสมดุลทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมีความรู้ความสามารถ เจตคติและค่านิยมที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต

และวัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 6) ได้ให้รายละเอียดพื้นฐานของแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังนี้

1. ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ บทบาทของครู คือ ผู้สนับสนุน (Supporter) และเป็นแหล่งความรู้ (Resource person) ของผู้เรียน ผู้เรียนจะรับผิดชอบ ตั้งแต่เหลือและวางแผนสิ่งที่ตนจะเรียน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือก และจะเริ่มต้นการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการศึกษาค้นคว้ารับผิดชอบการเรียนตลอดจนประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. เนื้อหาวิชามีความสำคัญ และมีความหมายต่อการเรียนรู้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ปัจจัยสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วย เนื้อหาวิชา ประสบการณ์เดิม และความต้องการของผู้เรียน การเรียนรู้ที่สำคัญและมีความหมายจึงขึ้นอยู่กับสิ่งที่สอน (เนื้อหา) และวิธีที่ใช้สอน (เทคนิคการสอน)

3. การเรียนรู้จะประสบผลสำเร็จ หากผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้เรียนจะได้รับความสุขสนทนจากการเรียน หากได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้ทำงานร่วมกับเพื่อนๆ ได้ค้นพบข้อคำถามและคำตอบใหม่ๆ สิ่งใหม่ๆ ประเด็นที่ท้าทายและความสามารถในเรื่องใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นรวมทั้งการบรรลุผลสำเร็จของงานที่พวกเขาเริ่มด้วยตนเอง

4. สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียน การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มจะช่วยส่งเสริมความเจริญงอกงาม การพัฒนาความเป็นผู้ใหญ่ การปรับปรุงการทำงานและการจัดการกับชีวิตของแต่ละบุคคล สัมพันธภาพที่เท่าเทียมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม จึงเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันของผู้เรียน

5. ครู คือ ผู้อำนวยความสะดวกและเป็นแหล่งความรู้ ในการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูจะต้องมีความสามารถที่จะค้นพบความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน เป็นแหล่งความรู้ที่ทรงคุณค่าของผู้เรียน และสามารถค้นคว้าหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับผู้เรียน สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ความเต็มใจของครูที่จะช่วยเหลือ โดยไม่มีเงื่อนไข ครูจะให้ทุกอย่างแก่ผู้เรียน

ไม่ว่าจะเป็น ความเชี่ยวชาญ ความรู้ เจตคติ และการฝึกฝน โดยผู้เรียนมีอิสระที่จะรับหรือไม่รับการให้ นั่นก็ได้

6. ผู้เรียนมีโอกาสเห็นตนเองในแง่มุมที่แตกต่างจากเดิม การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มุ่งให้ผู้เรียนมองเห็นตนเองในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป ผู้เรียนจะมีความมั่นใจในตนเองและควบคุมตนเองได้มากยิ่งขึ้น สามารถเป็นในสิ่งที่อยากเป็น มีวุฒิภาวะสูงมากขึ้น ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมและมีส่วนร่วมกับเหตุการณ์ต่างๆ มากขึ้น

7. การศึกษา คือ การพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนหลายๆด้าน พร้อมกันไป การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาผู้เรียนหลายๆด้าน คุณลักษณะด้านความรู้ ความคิด ด้านการปฏิบัติ และด้านอารมณ์ความรู้สึก จะได้รับการพัฒนาไปพร้อมๆกัน และมีรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีหลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่งที่ได้รับความสะดวก และง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ คือ CIPPA Model นอกจากจะเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแล้วยังสามารถนำไปใช้เป็นตัวชี้วัดหรือเป็นเครื่องตรวจสอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ว่า กิจกรรมนั้นเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือไม่ โดยนำมาอภิปรายในแผนการสอนมาตรวจสอบตามหลัก

จากที่กล่าวมาข้างต้น การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้นักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้คอยชี้แนะแนวทางให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนในลักษณะดังกล่าวยังเป็นการให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนมีโอกาสนำความรู้ที่สร้างขึ้นเองไปใช้ประโยชน์ในสถานการณ์อื่นที่มีความคล้ายคลึงกันหรือเกี่ยวข้องกัน เป็นการทดสอบความรู้ นำมาซึ่งความภาคภูมิใจความพอใจเป็นแรงเสริมให้อยากเรียนรู้ต่อไปอีก

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี โดยใช้กรอบแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 13-16) ซึ่งกล่าวถึงแนวทางการดำเนินการของครูผู้สอนในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมการสอน ด้านการดำเนินการ และด้านการวัดผลและประเมินผล ดังนี้

2.2.1 การเตรียมการสอน

ทิสนา แจมมณี (2542 : 23-25) กล่าวถึง แนวดำเนินการของครูผู้สอนในการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการเตรียมการสอน ประกอบด้วย การศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่จะสอน ให้เข้าใจ ศึกษาและหาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย วางแผนการสอน จัดเตรียมสื่อ วัสดุการเรียนการสอน ให้เพียงพอสำหรับผู้เรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 22-23) กล่าวถึง หลักการในขั้นการเตรียมการสอนว่ามีดังนี้

1) การสำรวจความต้องการ เป็นการศึกษารวมชาติและกำหนด ความต้องการของผู้เรียน โดยการซักถาม สังเกต สัมภาษณ์ หรือทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อสร้างและกระตุ้นความสนใจ รวมทั้งเป็นการสำรวจพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

2) การเตรียมการ ครูต้องเตรียมศึกษาเนื้อหาวิชาในหลักสูตรและจุดประสงค์ของการเรียนรู้ให้เข้าใจว่า หลักสูตรต้องการอะไร แก่ไหน มีจุดประสงค์ของการเรียนรู้อย่างไร เพื่อวางแผนจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีความต่อเนื่อง เชื่อมโยงและบูรณาการสาระ การเรียนรู้แต่ละวิชาที่สัมพันธ์กันเข้าด้วยกัน เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริง และให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงมากที่สุด ทั้งนี้ครูต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกำหนดกิจกรรมตามความสนใจและความถนัดอย่างเหมาะสม ครูต้องเตรียมแหล่งข้อมูล ทั้งที่เป็นสื่อการเรียน ใบความรู้ ใบงาน วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ตลอดจนศูนย์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเลือกศึกษาค้นคว้าตามความต้องการ เช่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ เป็นต้น

สุคนธ์ สิ้นทพานนท์ และคณะ (2545 : 15-16) กล่าวว่า แนวดำเนินการของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้านการเตรียมการว่า ผู้สอนต้องเริ่มจากการศึกษาหลักสูตร และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้เข้าใจเสียก่อน เพื่อการวางแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยงกัน หากเป็นไปได้ควรเชื่อมโยงและบูรณาการสาระการเรียนรู้แต่ละวิชาที่สัมพันธ์กันเข้าด้วยกัน เพื่อการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริง ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด และกิจกรรมการเรียนรู้จะต้องเหมาะสมตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนด้วย เนื่องจากผู้สอนเป็นเพียงผู้ชี้แนะแนวทาง ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนต้องมีสื่อการเรียนในลักษณะต่างๆ ที่จะสามารถให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองได้

ส่วน ราชินี อินกัน (2544 : 8-9) กล่าวถึง ขั้นตอนในการเตรียม การสอนของครูว่า ประกอบด้วย

1) เตรียมตนเอง ครูจะต้องเตรียมตนเองให้พร้อม สำหรับบทบาทของ ผู้ให้บริการด้าน ความรู้ ซึ่งจะต้องให้คำอธิบาย คำแนะนำ คำปรึกษา ให้ข้อมูลความรู้ที่ชัดเจน แก่ผู้เรียน รวมทั้ง แหล่งความรู้ที่จะแนะนำให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลได้ ดังนั้นจะต้องมีการระหนักในเตรียม ตนเองด้วยการอ่าน การค้นคว้า การทดลองปฏิบัติมาก ๆ ในหัวข้อเนื้อหา ที่ตนเองรับผิดชอบ รวมทั้งข้อมูลและประสบการณ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน

2) เตรียมแหล่งข้อมูล เมื่อบทบาทครูไม่ใช่บอกเล่ามรดกความรู้อีกต่อไป ครูจึงต้องเตรียม แหล่งข้อมูลความรู้แก่ผู้เรียน ทั้งในรูปแบบสื่อการเรียน ใบความรู้ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆที่จะใช้ ประกอบกิจกรรมในห้องเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่มีข้อมูลความรู้ ที่ผู้เรียนสามารถเลือก ศึกษาค้นคว้าตามความต้องการ หรือแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น ศูนย์วิทยบริการ ศูนย์สื่อห้องสมุด ห้อง โสตทัศนศึกษา ห้องสมุดวิชา ห้องปฏิบัติการวิชาการต่างๆ และห้องพิพิธภัณฑ์ในโรงเรียน ทั้งนี้ รวมไปถึงแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียนด้วย ซึ่งสามารถสำรวจบัญชีรายชื่อ หนังสืออุปกรณ์ หรือ สื่อต่างๆไว้สำหรับผู้เรียน ได้ศึกษาค้นคว้าตามที่กำหนดในกิจกรรมการเรียนรู้หรือศึกษาค้นคว้า เพิ่มเติมทั้งในและนอกเวลาเรียน

3) จัดทำแผนการสอน บทบาทของครูก่อนการเรียนรู้การสอนทุกครั้งคือ การวางแผนการ จัดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด จะวิเคราะห์จุดประสงค์ การเรียนรู้เพื่อให้ได้ สารสำคัญและเนื้อหาข้อความรู้ อันจะนำไปสู่การออกแบบการเรียนรู้ที่จะสร้างเสริมให้ผู้เรียนมี พฤติกรรมตามที่กำหนดไว้ในการจัดทำแผนการสอนต้องเตรียมการใน สิ่งต่อไปนี้

3.1) เตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ วางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมี บทบาทในการเรียนรู้ การค้นคว้าหาความรู้และการสร้างความรู้ โดยครูจะทำหน้าที่เป็นผู้จัดการ ที่ กำหนดบทบาทในการเรียนรู้ และความรับผิดชอบแก่ผู้เรียนให้ได้ทำกิจกรรม ที่สอดคล้องกับ ความ ต้องการ ความสามารถ และความสนใจของแต่ละคน

3.2) เตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ เมื่อออกแบบหรือกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้แล้วจะ พิจารณาและกำหนดว่าจะใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ใด เพื่อให้กิจกรรมการเรียนดังกล่าวบรรลุผล แล้ว จัดเตรียมให้พร้อมบทบาทของครูตรงนี้จึงเป็นผู้อำนวยความสะดวกเพื่อให้การเรียนรู้บรรลุผล

3.3) เตรียมการวัดและประเมินผล บทบาทในด้านการเตรียมการ อีกประการหนึ่งคือ การเตรียมวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น โดยการวัดให้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้และวัด ให้ครอบคลุมทั้งในส่วนของกระบวนการ และผลงานที่เกิดขึ้นทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะ พิสัย โดยเตรียมวิธีการวัดและเครื่องมือวัดให้พร้อมก่อนทุกครั้ง

ชานธิป พรกุล (2543 : 214) กล่าวว่า ขั้นตอนเตรียมการสอนหรือ การวางแผนการสอน ผู้สอนควรมองให้เห็นภาพรวมตลอดกระบวนการเรียนการสอนทั้งรายวิชา โดยคำนึงถึงสิ่งที่ต้องการพัฒนา ผู้เรียน และเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม ที่ต้องการปลูกฝังใน ตัวผู้เรียน ดังนั้นขั้นตอน การเตรียมการนี้จึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด การวางแผนในขั้นนี้ควรดำเนินการตามลำดับดังนี้

1) จัดเส้นทางเดินเรื่อง โดยกำหนดหัวข้อของการเดินเรื่องให้มีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง ตั้งแต่ต้นจนจบ มีบูรณาการทั้งเนื้อหาและกระบวนการ ทำให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง คิดวิเคราะห์ ลงมือปฏิบัติจนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง

2) การตั้งคำถามสำคัญ คำถามทำหน้าที่เป็นจุดประสงค์การเรียนรู้และขอบเขตของ เนื้อหาแต่ละหัวเรื่อง คำถามที่ดีควรกระตุ้นให้ผู้เรียนรวบรวมความรู้เดิม ความรู้ใหม่ คิดวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ ค้นหาคำตอบที่หลากหลาย

3) การเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ ต้องเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเข้าไปมีส่วนร่วมอย่าง กระตือรือร้นทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม การเลือกกิจกรรมการเรียนรู้จึงมี ความสำคัญอย่างยิ่ง

4) การเลือกสื่อการเรียนการสอน สื่อการสอนมีบทบาทสำคัญ 3 ประการ คือ ทำหน้าที่ ให้ความรู้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนใช้เดินเรื่อง และแสดงความรู้ความสามารถของผู้เรียน

5) การกำหนดผลงาน ผลงานที่กำหนดให้ผู้เรียนทำมีจุดประสงค์ 2 ประการ คือ เพื่อใช้ ประกอบการอธิบายเรื่องและเพื่อใช้แสดงความรู้ความสามารถ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียน

ธารง บัวศรี (2543 : 17) สรุปว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จะต้อง เริ่มต้นด้วยการสร้างหน่วยการเรียนรู้ (Learning Unit) หรือโมดูล (Module) ขึ้นก่อน ต่อจากนั้นให้ แจกแจงรายละเอียดของเนื้อหาที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ เมื่อได้รายละเอียดเนื้อหาแล้วจึงกำหนด วัตถุประสงค์การเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้แต่ละรายการของเนื้อหา และจากนั้นจึงนำไปสู่กิจกรรม การเรียนรู้ซึ่งผู้เรียนจะเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูปฏิบัติการสอนทำหน้าที่ให้คำแนะนำหรือที่ ปรัชญาการกระทำเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้นอาจจะเป็นการกระทำด้วยตนเองเพียงลำพังหรือ กระทำเป็นกลุ่มก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้เรียนเองว่า จะเลือกกิจกรรมอะไรในการเรียนรู้เนื้อหาแต่ละ รายการ อย่างไรก็ตามกระบวนการเรียนการสอนแบบนี้ไม่มีที่สิ้นสุดลงหลังจากได้มีการ ประเมินผลการกระทำของผู้เรียนแล้วก็ตาม แต่จะสิ้นสุดลงเมื่อผู้สอนได้ตรวจสอบว่าการเรียน การสอนที่ได้ดำเนินการมานั้นเป็นอย่างไร มีคำถามหลาย คำถามที่ควรถามตนเองเช่น แผนการจัดการ เรียนรู้ที่ครูจัดทำไว้และนำมาใช้นั้นมีประสิทธิภาพหรือไม่ จุดประสงค์ที่ตั้งไว้ใช้ได้และเหมาะสม หรือไม่ กิจกรรมที่ผู้เรียนนำไปใช้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ นั้น ใช้ได้ดีหรือไม่ เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และประสบการณ์เดิมของผู้เรียนหรือไม่

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการเตรียมการสอน เป็นการเตรียมตัวของครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้กิจกรรมการเรียนการสอนถูกต้องเหมาะสม โดยมีการเตรียมตนเอง เตรียมแหล่งข้อมูล เตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เตรียมกิจกรรม และเตรียมวัตถุประสงค์และประเมินผล ตลอดจนการจัดทำแผนการสอนโดยคำนึงถึงความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียน มีความชัดเจนตรงตามจุดประสงค์ เพื่อนำไปใช้ในขั้นตอนการดำเนินการสอนต่อไป

2.2.2 การดำเนินการสอน

ในขั้นดำเนินการ กรมสามัญศึกษา (2542 : 15) กล่าวว่า ครูผู้สอนจะต้องดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนการสอน ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว มีลักษณะดังนี้

1) ช่วยให้ผู้เรียนได้ค้นพบคำตอบด้วยตนเอง โดยครูผู้สอนพยายามจัด การเรียนการสอนที่ยืดการค้นพบด้วยตนเองเป็นวิธีการสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหาความรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ เพราะการค้นพบความจริงใดๆ ด้วยตนเองนั้น ผู้เรียนมักจะจดจำได้ดีและมีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียน รวมทั้งจดจำได้นาน

2) ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและกลุ่ม โดยยึดกลุ่ม เป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากกลุ่ม ได้พูดคุย ปรีกษาหารือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ข้อมูลต่างๆ เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น และจะปรับตัวให้สามารถอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้

3) ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างทั่วถึงและ มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การที่ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้กระทำจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมและกระตือรือร้นที่จะเรียนอย่างมีชีวิตชีวา

4) เน้นกระบวนการ (Process) ควบคู่ไปกับผลงาน (Product) โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการต่างๆ ที่ทำให้เกิดผลงาน มิใช่มุ่งจะพิจารณาถึงผลงานแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เพราะประสิทธิภาพของผลงานขึ้นอยู่กับประสิทธิผลของกระบวนการ

5) เน้นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้หรือใช้ในชีวิตประจำวัน โดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดหา แนวทางที่จะนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ในชีวิตประจำวัน พยายามส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติจริงและพยายาม ติดตามผลการปฏิบัติของผู้เรียน

ทิสนา เขมมณี (2542 : 23-25) กล่าวถึง แนวดำเนินการของครูผู้สอนในการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการดำเนินการสอน ประกอบด้วย การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี

กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่ได้เตรียมไว้โดยอาจมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะกับผู้เรียนและสถานการณ์ที่เป็นจริง

นวลจิตต์ เขาวีรติพงษ์ (2544 : 13) กล่าวถึง เทคนิคในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งจะช่วยเหลืออำนวยให้เกิดการพัฒนาในตัวผู้เรียน ไว้ดังนี้

1) การสอนโดยวิธี 4 ระดับ (Four Steps) โดยเริ่มจากการเร้าความสนใจ (Motivation) การให้ข้อมูลความรู้ (Information) การให้ประยุกต์ใช้ความรู้ (Application) และ การวัดผลความสำเร็จ (Progress) หรือเรียกกันว่า การสอนแบบ MIAP ซึ่งเป็นหลักให้ครูรู้ขั้นตอนว่าจะออกแบบกิจกรรมอะไรบ้าง ถ้าครูสามารถออกแบบในรายละเอียดของการปฏิบัติได้ตรงประเด็น และเลือกใช้วิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมครบทั้ง 4 ขั้น และ 4 ด้าน (ทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา) ก็จะได้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2) การสอนโดยใช้โครงการ (Project-Based Approach) วิธีการนี้ผู้เรียน จะมีโอกาสศึกษา ค้นคว้าสิ่งที่ตนสนใจ อาจนำไปสู่การแก้ปัญหาต่างๆ หรือการประดิษฐ์สิ่งประดิษฐ์ที่มีคุณค่า มีประโยชน์ มีโอกาสได้นำความรู้หลายอย่างที่เรียนมาบูรณาการ เพื่อประยุกต์ใช้ในการทำงาน เป็นโอกาสที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจ ซึ่ชื่นชมในผล การทำงาน อยากรู้อีก อยากรู้ทำอีก

3) การสอนโดยใช้การวิจัย (Research Based Approach) วิธีการนี้ผู้เรียนจะมีโอกาสได้ใช้ความรู้ระดับสูง ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่องที่สนใจ หรือต้องการแก้ปัญหา โดยใช้ระบบระเบียบของการวิจัย นำไปสู่การค้นพบความรู้และการรู้จักการทำงานอย่างมีระบบระเบียบตามขั้นตอนของการวิจัย สามารถนำความรู้เกี่ยวกับระบบการทำงานนี้ไปใช้หาความรู้ในสถานการณ์อื่นๆ ได้อีก

สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2545 : 15-16) กล่าวว่า แนวดำเนินการของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ อาจทำได้ดังนี้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน ผู้สอนควรใช้คำถามหรือกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสงสัยใคร่รู้ ขณะเดียวกัน ผู้สอนควรจะทำตัวเป็นเพื่อนที่ดีของผู้เรียน สามารถช่วยเหลือเขาได้ทุกอย่าง

ขั้นกิจกรรมการเรียนรู้ ในขั้นนี้ ผู้สอนเป็นบุคคลที่สำคัญมากเพราะผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิต โดยใช้สื่อและเทคนิควิธีสอนที่หลากหลายในลักษณะองค์รวมที่เหมาะสมกับความถนัดความสนใจของผู้เรียน

ขั้นวิเคราะห์ อภิปรายผลงาน สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายผล หรือผู้เรียนแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้กับเพื่อนๆ ผู้สอนเพียงแต่คอยสังเกตและคอยชี้แนะ หรือให้ข้อมูลย้อนกลับที่ชัดเจนมากขึ้น พร้อมกับกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจค้นหาคำความรู้ต่อไป

สรุปได้ว่าขั้นดำเนินการ เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอน ด้วยเนื้อหาสาระและกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์ จัดให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ให้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

2.2.3 การวัดผลและประเมินผล

กรมวิชาการ (2540 : 103) กล่าวว่า การวัดและประเมินผล นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยตรงแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อผู้สอน ผู้สอนจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้ถูกจุด เลือกลงเรือ เลือกรวิธึสอน เพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สูงขึ้น สำหรับฝ่ายแนะแนวก็จะสามารถวิเคราะห์ความเด่น ความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ใช้เป็นแนวทางในการแนะแนวตนเอง การเรียนและอาชีพ สำหรับผู้บริหารจะทราบมาตรฐานด้านวิชาการของโรงเรียน ใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการบริหารงานของโรงเรียนได้ สำหรับผู้ปกครองก็จะสามารถส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนได้ตรงเป้าหมาย

กรมสามัญศึกษา (2540 : 13) กล่าวว่า ขั้นประเมินผลเป็นขั้นตอนที่ครูใช้ตรวจสอบว่าสามารถจัดการเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้ครูต้องควรเตรียมเครื่องมือและวิธีการให้พร้อมก่อนถึงขั้นตอนการวัดและประเมินผลทุกครั้ง และการวัดควรให้ครอบคลุมทุกด้าน ซึ่งคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 25-26) กล่าวถึง ขั้นตอนในการประเมินผลว่ามีดังนี้

- 1) กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการประเมิน
- 2) พิจารณาขอบเขตเกณฑ์ วิธีการ และสิ่งที่จะประเมิน
- 3) พิจารณากำหนดองค์ประกอบและผู้ประเมินว่ามีใครบ้างที่จะเป็น ผู้ประเมิน เช่น นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อนนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน เป็นต้น
- 4) เลือกใช้เทคนิคและเครื่องมือในการประเมินหลากหลาย เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเกณฑ์ในการประเมิน เช่น การทดสอบ การสัมภาษณ์ การบันทึกพฤติกรรม แบบสำรวจความคิดเห็น แฟ้มสะสมงาน เป็นต้น
- 5) กำหนดเวลาและสถานที่ที่จะประเมิน เช่น ประเมินระหว่างนักเรียน ทำกิจกรรมระหว่างทำงานกลุ่ม โครงการ ฯลฯ

6) วิเคราะห์ผลและจัดการข้อมูลการประเมิน โดยรายงานกระบวนการ เพิ่มสะสมงานการบันทึกข้อมูล

7) สรุปผลการประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงข้อบกพร่องการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนในกรณีที่เป็นกรประเมินสรุปรวม เพื่อพิจารณาตัดสินใจการเลื่อนชั้น โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดให้นำผลการประเมินระหว่างเรียนมาประกอบการพิจารณาด้วย

ทิสนา แคมมณี (2542 : 23-25) กล่าวถึง แนวดำเนินการของครูผู้สอนในการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการประเมินผลประกอบด้วย เก็บรวบรวมผลงานและประเมินผลงานของผู้เรียน และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน

สุคนธ์ สิ้นทพานนท์ และคณะ (2545 : 15-16) กล่าวว่า แนวดำเนินการของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการประเมินผล ผู้สอนต้องประเมินให้ครบทุกด้าน ทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย ซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องเลือกใช้เทคนิค และเครื่องมือในการประเมินที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเกณฑ์การประเมิน

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542 : 56-57) กล่าวถึงการประเมินผลว่า ครูผู้สอนสามารถประเมินได้หลายรูปแบบ คือ 1) ประเมินรายบุคคล เป็นการพิจารณาความก้าวหน้าของผู้เรียนรายบุคคลในห้องเรียนหรือในกลุ่ม อาจประเมินโดยอิงกลุ่ม อิงเกณฑ์ หรืออิงตนเองก็ได้ 2) การประเมินกลุ่ม เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานของผู้เรียนในสถานการณ์กลุ่มและตัดสินใจความก้าวหน้าของผู้เรียน และ 3) การประเมินตนเองและเพื่อน เป็นวิธีการให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมประเมินและกำหนดเกณฑ์การประเมินด้วย

สรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผล เป็นการดำเนินการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนภายหลังจากใช้การเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การทดสอบ ประเมินพัฒนาการ การสังเกตพฤติกรรม การร่วมกิจกรรม ตรวจสอบผลงานภาคปฏิบัติ การประเมินตามสภาพที่แท้จริง และประเมินจากเพิ่มสะสมผลงาน

จากบทบาทและแนวทางในการดำเนินการข้างต้น สรุปได้ว่า แนวทางการดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูต้องทำเป็นกระบวนการขั้นตอน คือเริ่มต้นจาก 1) การเตรียมการสอน เป็นขั้นตอนการศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่จะสอนให้เข้าใจ ศึกษาและหาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย วางแผนการสอน และจัดเตรียม 2) การสอน แนวทางการดำเนินการของครูต้องสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่ได้เตรียมไว้โดยอาจมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะกับผู้เรียนและสถานการณ์ที่เป็นจริง และ 3) การประเมินผล เป็นการเก็บรวบรวมผลงานและประเมินผลงานของผู้เรียน

2.3 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

2.3.1 ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จัดตั้งกระจายโดยเฉพาะในภาคใต้ตอนล่าง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนวิชาศาสนา วิชาสามัญ และวิชาชีพ ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นสถานศึกษาที่ได้รับความสนใจจากบุคคลระดับสูง และหน่วยงานสถาบันต่างๆ อย่างกว้างขวาง ตลอดจนเป็นสถานศึกษาที่มีส่วนสัมพันธ์กับความมั่นคงของชาติ (ไพทณ หนูมี, 2541 : 10)

ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้จัดตั้งสถานศึกษาขึ้นซึ่งเรียกว่า “ปอเนาะ” หลังจากที่ปอเนาะได้แปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเสร็จสิ้นใน พ.ศ.2514 โดยอยู่ในความควบคุมของกองโรงเรียนราษฎร์ กรมวิสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการกฎหมายที่ใช้บังคับและควบคุมโรงเรียนราษฎร์ คือ พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 ซึ่งใช้บังคับมาตั้งแต่วันที่ 10 ก.พ. 2497 ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2515 ได้มีประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 216 ให้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.)ขึ้นในกระทรวงศึกษาธิการ และโอนงานของกองโรงเรียนราษฎร์ไปเป็นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และในปี พ.ศ.2518 ได้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 อีกครั้งหนึ่งเรียกว่า พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ.2518 ต่อมาในปี พ.ศ.2525 จึงได้เปลี่ยนชื่อพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์เป็น พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน เพื่อให้สอดคล้องกับชื่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งใช้มาจนถึงปัจจุบันนี้ ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในปี พ.ศ. 2526 (สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 2, 2538 : 85)

ศิริบุญ สุวรรณศิริ และคณะ (2532 : 10-12) กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของโรงเรียนเอกชน ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาปอเนาะเป็นกรณีพิเศษ และได้กำหนดนโยบายต่างๆ เป็นระยะๆ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 พ.ศ.2504-2508 กระทรวงศึกษาธิการได้เริ่มได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะในภาคการศึกษา 2 พ.ศ.2504 โดยมีสาระสำคัญของเรื่อง คือ

1. ปอเนาะใดที่มีความสนใจที่ปรับปรุงกิจการปอเนาะให้ยื่นเรื่องราวขอจดทะเบียนต่อทางราชการ
2. ปอเนาะใดที่จัดกิจการได้คืออยู่เสมอ จะได้รับการอุดหนุนจากทางราชการ
3. ให้ปอเนาะที่จดทะเบียนแล้ว จัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร ทั้งวิทยาศาสตร์ วิชาสามัญ และวิชาชีพ

ในทางปฏิบัติระยะแรกมีปัญหาเกี่ยวกับการจดทะเบียนปอเนาะ เพราะโต๊ะครูยังไม่เข้าใจและไม่แน่ใจว่าทำแล้วจะเกิดผลดีหรือผลเสีย รัฐต้องทำความเข้าใจชี้แจงและประชาสัมพันธ์อย่างมาก ปรากฏว่าผลจากการชี้แจง และการปฏิบัติตั้งแต่ปี พ.ศ.2504 ถึง พ.ศ. 2507 มีปอเนาะที่ขอจดทะเบียนรวม 171 ราย ปอเนาะที่จดทะเบียนเป็นสถานศึกษา รัฐบาลได้ให้การสนับสนุน ส่งเสริมและช่วยเหลือในการปรับปรุงกิจการอาคารสถานที่เรียน หลักสูตรการสอน มีการสอนภาษาไทย และวิชาชีพตลอดจนการวัดผลให้เป็นไปตามหลักสูตรกำหนดตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะในภาคการศึกษา 2 พ.ศ.2504

ระยะที่ 2 พ.ศ.2508-2511 เป็นระยะแปรสภาพปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม

ในปี พ.ศ. 2508 รัฐบาลได้ส่งเสริมให้ปอเนาะที่จดทะเบียนแล้ว โดยปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะในภาคการศึกษา 2 พ.ศ. 2504 กล่าวคือ ปอเนาะที่จดทะเบียนแล้วได้แปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม มีการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐาน จัดให้มีอาคารเรียนเอกเทศ สอนวิชาสามัญหลักสูตรประถมศึกษาตอนปลายควบคู่วิทยาศาสตร์อิสลามเท่านั้น จึงจะได้รับการส่งเสริมและอุดหนุนเพื่อให้การแปรสภาพปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเป็นไปตามวัตถุประสงค์ รัฐจึงได้กำหนดเป็น 2 แนวนโยบายหลัก คือ

1. แนวนโยบายการให้การอุปการะเป็นเครื่องมือสำคัญในการชักชวนและผลักดันให้ปอเนาะอยู่ในความควบคุมของทางราชการ
2. แนวนโยบายการแทรกการเรียนการสอนวิชาสามัญและวิชาชีพเข้าไปในโรงเรียนเหล่านี้ด้วย เนื่องจากไม่มีการบังคับ ปรากฏว่ามีปอเนาะอีกจำนวนมากไม่ได้แปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ดังนั้นเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2509 คณะรัฐมนตรีได้มีมติกำหนดนโยบายเกี่ยวกับปอเนาะตามข้อเสนอของสภาความมั่นคงแห่งชาติ ดังนี้
 - 1) ห้ามจัดตั้งปอเนาะขึ้นมาใหม่ หากฝ่าฝืนจะต้องถูกลงโทษ
 - 2) ปอเนาะที่ตั้งอยู่แล้ว บังคับให้ขออนุญาตและมาจดทะเบียนเสียภายใน 6 เดือน

3) ให้แปรสภาพปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม โดยดำเนินการเป็นขั้นๆ ในเวลาที่แน่นอน และควรให้สำเร็จภายในเวลา 3-5 ปี โดยให้กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงศึกษาธิการรับไปพิจารณาร่วมกัน และรับดำเนินการให้เร็วที่สุด

ในปี พ.ศ. 2510 จังหวัดได้แจ้งให้เจ้าของปอเนาะมาจดทะเบียนให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 15 มิถุนายน 2514 ปอเนาะใดที่ไม่ได้แปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภายในกำหนดให้ถือว่าปอเนาะนั้นล้มเลิกไปในการดำเนินการแปรสภาพนี้ คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการให้การอุดหนุนแก่โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ เรียกว่า โครงการปรับปรุงปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร์ โดยเริ่มตั้งแต่ พ.ศ.2508-2517 โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ให้เงินจำนวนหนึ่งในปีแรกที่ขอจัดตั้ง
2. ให้ครูช่วยสอนวิชาสามัญ โดยใช้เกณฑ์จำนวนนักเรียน
3. ให้เงินทุนทุกปี
4. ให้มีการผ่อนผัน เรื่องคุณสมบัติบางประการของเจ้าของ ผู้จัดการ ครูใหญ่และครู โดยผ่อนผันไม่ต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ในระยะนี้ เป็นระยะที่มุ่งให้ปอเนาะจดทะเบียนเป็นโรงเรียนราษฎร์เป็นส่วนใหญ่ ส่วนทางด้านการศึกษาไม่ได้มีการปรับปรุงอะไรมากนัก

ระยะที่ 3 พ.ศ.2512-2520 เป็นระยะปรับปรุงส่งเสริมโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามหลังจากที่ปอเนาะได้แปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามแล้ว โรงเรียนได้รับการพัฒนาและส่งเสริมให้เป็นสถานศึกษาที่มีการสอนวิชาสามัญและวิชาชีพ ควบคู่ไปกับการสอนศาสนาด้วย ซึ่งรัฐบาลได้มีนโยบายเป็นตอนดังนี้

1. นโยบาย พ.ศ. 2512 กำหนดนโยบายด้านการศึกษาไว้ว่า ส่งเสริมการศึกษาของเด็กไทยมุสลิม (สมช.) ให้สูงขึ้นและควรจัดทำโครงการปรับปรุงการศึกษาเฉพาะจังหวัดชายแดนภาคใต้

2. นโยบาย พ.ศ. 2519 กำหนดนโยบายไว้ว่า ควรดำเนินการปรับปรุงส่งเสริมโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ซึ่งแปรสภาพมาจากปอเนาะต่อไป ในขณะเดียวกันก็เร่งการศึกษาสายสามัญและอาชีวศึกษาให้สามารถรับเด็กไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าเรียนได้มากขึ้น

ระยะที่ 4 พ.ศ.2521-2525 เป็นระยะการพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม กระทรวงศึกษาธิการได้จัดโครงการเงินอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามและในปี 2525 ได้ออกพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ให้โรงเรียนราษฎร์ที่จัดตั้งตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนราษฎร์เป็นโรงเรียนเอกชนตามพระราชบัญญัตินี้ โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามจึง

เป็น “โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม” ซึ่งได้ปรับปรุง ส่งเสริมและพัฒนาในทุกๆด้าน โดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนการสอน อาคารสถานที่และด้านอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง

ระยะที่ 5 พ.ศ.2525-2529 เป็นระยะการพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้เน้นการปรับปรุงส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

ระยะที่ 6 พ.ศ.2530 ถึงปัจจุบัน

กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนเน้นพัฒนาด้านการบริหาร และวิชาการ โดยเฉพาะการเร่งพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนทั้ง 3 สายวิชา คือ วิชาศาสนา วิชาสามัญ และวิชาชีพ ให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพโดย ปรับปรุงหลักสูตรวิชาศาสนา และวิชาสามัญ เพื่อลดจำนวนชั่วโมงให้น้อยลง โดยให้มีการผสมผสานวิชาศาสนา และวิชาสามัญเข้าด้วยกัน จัดโครงการสร้างหลักสูตรในระดับต้นให้เรียนวิชาศาสนาและวิชาสามัญ ส่วนรายวิชาภาษาอาหรับให้เรียนในระดับกลางและระดับสูง

สรุปได้ว่า การปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม (ปอเนาะ) เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งเปิดทำการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย เพื่อสนองตอบความเปลี่ยนแปลงของสังคมและท้องถิ่น ให้เยาวชนได้รับการศึกษาทั้งด้านวิชาการ ศาสนาและวิชาสามัญ เพื่อเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศต่อไป

2.3.2 สภาพปัจจุบันของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นมีหน้าที่จัดการเรียนการสอนให้แก่เยาวชนที่นับถือศาสนาอิสลามให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ และส่วนใหญ่อยู่ในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้แก่ สงขลา ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล เปิดทำการสอนวิชาสามัญ วิชาชีพ และวิชาศาสนา มีสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบให้การสนับสนุนด้านต่างๆเพื่อยกระดับโรงเรียนให้มีคุณภาพทัดเทียมกับสถานศึกษาของรัฐ (ชิดชนก เจริญใจ และคณะ, 2541 :1) โดยการดำเนินการทั้งหมดเป็นไปตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ.2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ.2554 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ.2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ.2554 ได้แบ่งโรงเรียนเอกชนเป็น 2 ประเภท คือ โรงเรียนเอกชนในระบบและโรงเรียนเอกชนนอกระบบ โดยให้ความหมายของโรงเรียนดังนี้

“โรงเรียน” หมายความว่า สถานศึกษาของเอกชนที่จัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนในระบบหรือโรงเรียนนอกระบบ ที่มีใช้เป็นที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

“โรงเรียนในระบบ” หมายความว่า โรงเรียนที่จัดการศึกษาโดยกำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผลซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

“โรงเรียนนอกระบบ” หมายความว่า โรงเรียนที่จัดการศึกษาโดยมีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา

“นักเรียน” หมายความว่า ผู้รับการศึกษาในโรงเรียน

“ผู้รับใบอนุญาต” หมายความว่า ผู้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียน

“ผู้จัดการ” หมายความว่า ผู้จัดการของโรงเรียนในระบบ

“ผู้อำนวยการ” หมายความว่า ผู้อำนวยการของโรงเรียนในระบบ

“ผู้บริหาร” หมายความว่า ผู้บริหารของโรงเรียนนอกระบบ

“ครู” หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ ในโรงเรียน

“ผู้สอน” หมายความว่า ผู้ทำหน้าที่ด้านการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ ในโรงเรียนนอกระบบ

“บุคลากรทางการศึกษา” หมายความว่า ผู้สนับสนุนการศึกษาซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ให้บริการหรือปฏิบัติงานเกี่ยวเนื่องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศ และการบริหารการศึกษาในโรงเรียน

การจัดตั้งโรงเรียนในระบบต้องได้รับใบอนุญาตจากผู้อนุญาตการขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาตแต่ละประเภทและแต่ละระดับให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยผู้ขอรับใบอนุญาตจะต้องแนบตราสารจัดตั้งและรายละเอียดเกี่ยวกับกิจการของโรงเรียนในระบบมาพร้อมคำขอด้วย (มาตรา 18) ตราสารจัดตั้งตามมาตรา 18 อย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้ (มาตรา 19)

1. วัตถุประสงค์
2. ชื่อ ประเภท ระดับ ของโรงเรียนในระบบ
3. รายละเอียดเกี่ยวกับที่ดิน ที่ตั้ง และแผนผังแสดงบริเวณและอาคารของโรงเรียน
4. เงินทุนและทรัพย์สินที่ใช้ในการจัดตั้ง

5. รายการอื่นตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้และที่กำหนดในกฎกระทรวง

ผู้อนุญาตจะต้องพิจารณาคำขอรับใบอนุญาตให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ยื่นคำขอผู้รับใบอนุญาตจะเปลี่ยนแปลงรายการตามวรรคหนึ่งไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้อนุญาต การขออนุญาตและการอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ผู้ขอรับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนในระบบที่เป็นบุคคลธรรมดาต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ (มาตรา 21)

1. มีสัญชาติไทย
2. มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์
3. สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี
4. มีความประพฤติเรียบร้อยไม่บกพร่องในศีลธรรมอันดี
5. เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
6. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
7. ไม่เคยถูกออกจากราชการ โดยมีความผิด เว้นแต่ได้ถูกออกจากราชการมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปีก่อนวันขอรับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนในระบบ
8. ไม่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียน เว้นแต่ได้ถูกเพิกถอนใบอนุญาตดังกล่าวมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปีก่อนวันขอรับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนในระบบ
9. ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
10. ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกและได้พ้นโทษมาแล้วไม่ถึงห้าปีก่อนวันขอรับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนในระบบ เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ผู้ขอรับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนในระบบที่เป็นนิติบุคคลต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ (มาตรา 22)

1. มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา เว้นแต่นิติบุคคลที่ขอจัดตั้งนั้นเป็นองค์การของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ
2. นิติบุคคลที่เป็นบริษัทมหาชนจำกัด บริษัทจำกัดหรือห้างหุ้นส่วน ต้องมีจำนวนหุ้นหรือทุนเป็นของผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนที่มีสัญชาติไทยไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนหุ้นหรือทุนทั้งหมดและจะต้องมีจำนวนผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนที่มีสัญชาติไทยไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหมด

3. นิติบุคคลที่เป็นมูลนิธิ จะต้องมีการการที่มีสัญชาติไทยไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการบริหารทั้งหมด

4. นิติบุคคลที่เป็นสมาคมหรือสหกรณ์ จะต้องมีการการที่มีสัญชาติไทยไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด และสมาชิกของสมาคมหรือสหกรณ์ต้องมีสัญชาติไทยไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

5. ผู้จัดการของนิติบุคคลหรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้นต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 21

ผู้ขอรับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนในระบบต้องมีหลักฐานแสดงได้ว่าเมื่อได้รับอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนในระบบแล้ว โรงเรียนจะได้รับการโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดิน หรือสิทธิเหนือพื้นดินหรือสิทธิเก็บกินที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าสิบปีหรือสิทธิการเช่าที่มีสัญญาเช่าไม่น้อยกว่าสิบปี (มาตรา ในกรณีที่ดินที่จะใช้เป็นที่ตั้งโรงเรียนในระบบเป็นที่ดินของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ วัดตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์หรือองค์กรทางศาสนาอื่น

ผู้ขอรับใบอนุญาตจะแสดงหลักฐานการอนุญาตให้ใช้ที่ดินอย่างอื่นที่มีใช้สัญญาเช่าหรือสัญญาเช่าที่มีระยะเวลาไม่น้อยกว่าสิบปีก็ได้ ที่ดินตามวรรคหนึ่งต้องมีขนาดตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เมื่อได้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนในระบบแล้ว ให้โรงเรียนในระบบเป็นนิติบุคคลนับแต่วันที่ได้รับใบอนุญาต และให้ผู้รับใบอนุญาตเป็นผู้แทนของนิติบุคคล (มาตรา 24)

เมื่อโรงเรียนในระบบเป็นนิติบุคคลตามมาตรา 24 แล้ว ให้ผู้รับใบอนุญาตดำเนินการดังต่อไปนี้ (มาตรา 25)

1. โอนกรรมสิทธิ์ สิทธิครอบครองในที่ดิน สิทธิเหนือพื้นดิน สิทธิเก็บกินหรือสิทธิการเช่าที่ปลอดจากภาระผูกพันอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ระบุไว้ในคำขอรับใบอนุญาตให้แก่โรงเรียนในระบบภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่ได้รับใบอนุญาต

2. ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวงตามมาตรา 18 วรรคสอง และที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตเฉพาะในส่วนที่ต้องดำเนินการก่อนเปิดดำเนินการโรงเรียนในระบบให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่ผู้อนุญาตกำหนด

3. โอนเงินและทรัพย์สินอื่นซึ่งเป็นทุนนอกจากที่ดินให้แก่โรงเรียนในระบบภายในเวลาที่ผู้อนุญาตกำหนด

4. ดำเนินการให้มีคณะกรรมการบริหารตามมาตรา 30 ให้ครบถ้วนภายในเวลาที่ผู้อนุญาตกำหนดในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตไม่ปฏิบัติตาม (1) (2) (3) หรือ (4) ผู้อนุญาตมีอำนาจเพิกถอนใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนในระบบได้

ในกรณีที่ดินที่จะโอนหรือที่เป็นของโรงเรียนในระบบมีจำนวนเป็นประกันหนี้ที่เกิดจากการดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนในระบบหรือหนี้ของโรงเรียนในระบบ มิให้ถือว่าที่ดินนั้นมีภาระผูกพันตาม (1)

เมื่อผู้รับใบอนุญาตได้ดำเนินการตามมาตรา 25 แล้ว และพร้อมที่จะเปิดดำเนินการกิจการโรงเรียนในระบบ ให้แจ้งให้ผู้อนุญาตทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามสิบวันก่อนวันเปิดดำเนินการ (มาตรา 26)

เมื่อผู้อนุญาตตรวจสอบแล้วเห็นว่าผู้รับใบอนุญาตดำเนินการถูกต้องตามมาตรา 25 ให้แจ้งให้ผู้รับใบอนุญาตทราบเพื่อเปิดดำเนินการได้ แต่ในกรณีที่ผู้อนุญาตเห็นว่าผู้รับใบอนุญาตยังดำเนินการไม่ถูกต้องตามมาตรา 25 จะสั่งให้โรงเรียนในระบบชะลอการเปิดดำเนินการไปก่อนจนกว่าจะดำเนินการให้ถูกต้องก็ได้ ทั้งนี้ ผู้อนุญาตต้องแจ้งก่อนวันเปิดดำเนินการโรงเรียนในระบบไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

กรณีที่ผู้รับใบอนุญาตมิได้รับแจ้งผลการตรวจสอบจากผู้อนุญาตตามกำหนดเวลาตามวรรคสองให้โรงเรียนในระบบนั้นเปิดดำเนินการได้ตามกำหนดเวลาที่ได้แจ้งไว้

การโอนกรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองในที่ดินให้แก่โรงเรียนในระบบเพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษา ให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมทั้งปวงตามประมวลกฎหมายที่ดินและภาษีอากรตามที่จะได้มีพระราชกฤษฎีกาออกตามประมวลรัษฎากรกำหนดไว้ (มาตรา 27)

การยกเว้นค่าธรรมเนียมตามวรรคหนึ่งให้รวมถึงการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินคืนให้กับผู้รับใบอนุญาต เมื่อโรงเรียนในระบบเลิกกิจการ

ชื่อของโรงเรียนในระบบต้องใช้อักษรไทยขนาดใหญ่พอสมควรติดไว้ที่บริเวณโรงเรียนในระบบ ณ ที่ซึ่งเห็นได้ง่าย โดยต้องมีคำว่า “โรงเรียน” ประกอบชื่อด้วย ในกรณีที่มีอักษรต่างประเทศกำกับ ต้องไม่มีขนาดใหญ่กว่าอักษรไทย (มาตรา 28)

โรงเรียนในระบบอาจจัดตั้งสาขาได้ การจัดตั้ง การขออนุญาตและการอนุญาตให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดห้ามไม่ให้โรงเรียนในระบบกระทำการใดให้บุคคลอื่นเข้าใจว่าเป็นตัวแทน เครื่องหมายหรือสาขาของโรงเรียนในระบบ สถาบันหรือสถานศึกษาอื่นในต่างประเทศ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้อนุญาต (มาตรา 29)

ให้โรงเรียนในระบบมีคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วยผู้รับใบอนุญาตผู้จัดการ ผู้อำนวยการ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู และผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อยหนึ่งคนแต่ไม่เกินสามคนเป็นกรรมการ ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตเป็นบุคคลเดียวกับผู้จัดการหรือผู้อำนวยการ หรือเป็นบุคคลเดียวกันทั้งสามตำแหน่ง ให้ตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งหรือสองคน แล้วแต่กรณี (มาตรา 30)

คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหากรรมการ การเลือกประธานกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในตราสารจัดตั้งในวาระเริ่มแรกที่จัดตั้งโรงเรียนในระบบและยังไม่มีผู้แทนผู้ปกครองให้คณะกรรมการบริหารตามวรรคหนึ่ง ประกอบด้วยกรรมการอื่นเท่าที่มีอยู่

ให้คณะกรรมการบริหารของโรงเรียนในระบบมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ (มาตรา 31)

1. ออกระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ของโรงเรียนในระบบ
2. ให้ความเห็นชอบนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนในระบบ
3. ให้คำแนะนำการบริหารและการจัดการ โรงเรียนในระบบด้านบุคลากร แผนงานงบประมาณ วิชาการ กิจกรรมนักเรียน อาคารสถานที่ และความสัมพันธ์กับชุมชน
4. กำกับดูแลให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนในระบบ
5. ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหาร
6. ให้ความเห็นชอบการกู้ยืมเงินครั้งเดียวหรือหลายครั้งรวมกันเกินร้อยละยี่สิบห้าของมูลค่าของทรัพย์สินที่โรงเรียนในระบบมีอยู่ขณะนั้น ในกรณีที่คณะกรรมการบริหารไม่ให้ความเห็นชอบการกู้ยืมเงิน คณะกรรมการต้องเสนอทางเลือกที่ปฏิบัติได้ให้แก่โรงเรียนในระบบด้วย เว้นแต่คณะกรรมการจะเห็นว่า การกู้ยืมเงินนั้นมิได้เป็นไปได้ไปเพื่อประโยชน์ของการดำเนินกิจการโรงเรียนในระบบ

7. ให้ความเห็นชอบการกำหนดค่าธรรมเนียมการศึกษาและค่าธรรมเนียมอื่นของโรงเรียนในระบบ

8. ให้ความเห็นชอบรายงานประจำปี งบการเงินประจำปี และการแต่งตั้งผู้สอบบัญชี
 9. พิจารณาคำร้องทุกข์ของครู ผู้ปกครองและนักเรียน
 10. ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายระบุให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร
- การกำหนดค่าธรรมเนียมการศึกษาและค่าธรรมเนียมอื่นของโรงเรียนในระบบให้คำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการจัดการการศึกษา ค่าตอบแทนครูที่มีความรู้และความสามารถที่ดี และค่าใช้จ่ายอื่นซึ่งรวมถึงค่าใช้จ่ายในการขยายกิจการและผลตอบแทน ผลตอบแทนตามวรรคหนึ่งต้องไม่เกินอัตราที่คณะกรรมการกำหนดค่าธรรมเนียมการศึกษาและค่าธรรมเนียมอื่นตามวรรคหนึ่งให้ประกาศไว้ในที่เปิดเผยในโรงเรียนในระบบ และโรงเรียนในระบบจะเรียกเก็บเงินอื่นใดจากผู้ปกครองหรือนักเรียนนอกจากที่กำหนดตามวรรคหนึ่งไม่ได้ (มาตรา 32) ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นว่า การกำหนดค่าธรรมเนียมการศึกษาและค่าธรรมเนียมอื่นตามมาตรา 32 ของโรงเรียนในระบบมีลักษณะเป็นการแสวงหากำไรเกินควร และโรงเรียนในระบบดังกล่าวไม่สามารถแสดงได้ว่ามิได้เป็นการแสวงหากำไรเกินควร คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้ลดค่าธรรมเนียมการศึกษาและ

ค่าธรรมเนียมอื่นดังกล่าวลงตามที่เห็นสมควรได้ (มาตรา 33) ในกรณีที่กระทรวงศึกษาธิการเห็นว่า ค่าธรรมเนียมการศึกษาและค่าธรรมเนียมอื่นที่โรงเรียนในระบบกำหนดตามมาตรา 32 เป็นภาระแก่ ประชาชนเกินสมควร จะสั่งให้โรงเรียนในระบบลดค่าธรรมเนียมดังกล่าวลงตามที่เห็นสมควรก็ได้ (มาตรา 34)

โรงเรียนในระบบใดไม่เรียกเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาหรือเรียกเก็บค่าธรรมเนียม การศึกษาต่ำกว่าอัตราที่พึงเรียกเก็บตามที่คำนวณได้ตามมาตรา 32 เพราะเหตุเป็นโรงเรียนการกุศล หรือเพื่อให้ผู้ยากไร้ได้รับการศึกษา ให้กระทรวงศึกษาธิการอุดหนุนทางการเงินและให้ความ ช่วยเหลือด้านอื่นเพื่อให้โรงเรียนในระบบดังกล่าวสามารถดำเนินการต่อไปได้ ตามหลักเกณฑ์ที่ คณะกรรมการกำหนด (มาตรา 35)

ให้ผู้รับใบอนุญาตแต่งตั้งผู้อำนวยการคนหนึ่งเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบการบริหารจัดการ โรงเรียนในระบบ และแจ้งให้ผู้อนุญาตทราบพร้อมส่งหลักฐานการแต่งตั้งผู้อำนวยการภายใน หนึ่งเดือนนับแต่วันแต่งตั้งผู้อำนวยการต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทย มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะ ต้องห้ามสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา และสามารถทำงานให้กับโรงเรียนในระบบได้เต็มเวลาผู้รับใบอนุญาตจะทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการ โดย ไม่แต่งตั้งผู้อำนวยการตามวรรคหนึ่งก็ได้ (มาตรา 37) ภายใต้บังคับมาตรา 37 ผู้รับใบอนุญาตจะ แต่งตั้งรองผู้อำนวยการคนหนึ่งหรือหลายคนเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่ผู้อำนวยการมอบหมายก็ได้รอง ผู้บริหารต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเช่นเดียวกับผู้อำนวยการ (มาตรา 38)

ผู้อำนวยการมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังต่อไปนี้ (มาตรา 39)

1. ดูแลรับผิดชอบงานด้านวิชาการของโรงเรียนในระบบ
2. แต่งตั้งและถอดถอน ครู บุคลากรทางการศึกษา และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนในระบบ ตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารกำหนด
3. ควบคุมปกครองครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนของโรงเรียนในระบบ
4. จัดทำทะเบียนครู บุคลากรทางการศึกษา เจ้าหน้าที่ นักเรียน และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง การให้การศึกษาตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด
5. จัดทำหลักฐานเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการศึกษาตามระเบียบที่คณะกรรมการ กำหนด
6. ปฏิบัติหน้าที่อื่นอันเกี่ยวกับวิชาการตามระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ รวมทั้งตราสารจัดตั้ง นโยบาย ระเบียบและข้อบังคับของโรงเรียน และหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัตินี้

ให้ผู้รับใบอนุญาตแต่งตั้งผู้จัดการคนหนึ่ง มีหน้าที่และความรับผิดชอบดังต่อไปนี้ (มาตรา 40)

1. ดูแลรับผิดชอบงานด้านงบประมาณของโรงเรียนในระบบ
2. ดูแลรับผิดชอบการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนในระบบ
3. ปฏิบัติหน้าที่อื่นอันเกี่ยวกับการบริหารงานตามตราสารจัดตั้ง นโยบาย ระเบียบ และข้อบังคับของโรงเรียนในระบบ และหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ผู้รับใบอนุญาตจะทำหน้าที่ผู้จัดการโดยไม่แต่งตั้งผู้จัดการตามวรรคหนึ่งก็ได้

คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ และวิธีการแต่งตั้งผู้จัดการ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตเป็นบุคคลธรรมดาและไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่ว่าในกรณีใดให้ผู้รับใบอนุญาตแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 21 เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน หากมิได้แต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนไว้ ให้ผู้อำนวยการเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน (มาตรา 41)

ให้โรงเรียนในระบบจัดให้มีครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนในระบบให้เพียงพอแก่การจัดการศึกษาและมีจำนวนที่เหมาะสมกับนักเรียน ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดครูและบุคลากรทางการศึกษา ต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพครูหรือบุคลากรทางการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา แล้วแต่กรณี (มาตรา 42)

เอกสารที่โรงเรียนในระบบต้องจัดทำตามพระราชบัญญัตินี้ให้จัดทำเป็นภาษาไทยการสอนในโรงเรียนในระบบนอกจากการสอนวิชาภาษาต่างประเทศต้องใช้ภาษาไทย เว้นแต่เป็นโรงเรียนประเภทนานาชาติหรือเป็นโรงเรียนที่ได้รับอนุญาตให้สอนเป็นภาษาต่างประเทศ ให้สอนเป็นภาษาที่ระบุไว้ในใบอนุญาตได้ แต่ต้องสอนให้นักเรียนสามารถอ่าน เขียน และพูดภาษาไทยได้ด้วยเพื่อประโยชน์ในการขยายโอกาสการเรียนรู้ คณะกรรมการจะอนุญาตเป็นการทั่วไปให้โรงเรียนในระบบสอนวิชาบางวิชาเป็นภาษาต่างประเทศก็ได้ โดยจะกำหนดเงื่อนไขไว้ด้วยหรือไม่ก็ได้ (มาตรา 43)

ในส่วนของ การอุดหนุน รัฐพึงให้การอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียนในระบบ นอกเหนือจากเงินอุดหนุนตามมาตรา 35 ได้ตามที่คณะกรรมการเสนอแนะ โดยเฉพาะในเรื่องดังต่อไปนี้ (มาตรา 48)

1. จัดบุคลากรทางการศึกษาพร้อมทั้งค่าตอบแทนบุคลากรดังกล่าวไว้ในกรณีขาดแคลนหรือในกรณีมุ่งเน้นวิชาการด้านใดด้านหนึ่ง

2. จัดครูพร้อมทั้งค่าตอบแทนครูให้ รวมทั้งจัดหาอุปกรณ์การศึกษา สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นทางการศึกษา สำหรับนักเรียนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ

3. ลดหย่อนหรือยกเว้นอากรขาเข้าสินค้าประเภทครุภัณฑ์และอุปกรณ์ที่ใช้ในการศึกษา ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากร

4. ลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินที่ได้รับจากการจัดสรรตามมาตรา 45 (3) ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในประมวลรัษฎากร

5. ลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีโรงเรือนและที่ดิน หรือภาษีอื่นใดในทำนองเดียวกัน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายกำหนด

จากที่กล่าวมาข้างต้น การดำเนินงานของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ปัจจุบันดำเนินการตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ.2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ.2554 ซึ่งได้ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานของสถานศึกษาเอกชนไว้อย่างชัดเจน

2.3.3 การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2546 ซึ่งได้กำหนดหลักการของหลักสูตรอิสลามศึกษาสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542 ไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเกี่ยวกับอิสลามศึกษาที่มุ่งเน้นให้มุสลิมทุกคนได้รับการศึกษาด้านอิสลามศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยสังคมมีส่วนร่วม
2. เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนถือปฏิบัติตามหลักการอิสลามในการดำรงชีวิต
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างที่ยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรจัดการศึกษาทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกเป้าหมาย สามารถเทียบโอนการเรียนรู้และประสบการณ์

ส่วนโครงสร้างของหลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2546 แบ่งเป็นระดับช่วงชั้น โดยกำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น คือ

- ช่วงชั้นที่ 1 ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น ปีที่ 1 – 3
- ช่วงชั้นที่ 2 ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น ปีที่ 4 – 6
- ช่วงชั้นที่ 3 ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง ปีที่ 1 – 3

ช่วงชั้นที่ 4 ระดับชั้นอิสลามศึกษาตอนปลาย ปีที่ 1 – 3

และสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2546 แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย

1. กลุ่มศาสนาอิสลาม ประกอบด้วยวิชาอัลกุรอาน/ฮัตต์ฟิซร์ อัลหาคิษ อัลอะกีดะฮ์ และอัลฟิกฮ์
2. กลุ่มสังคมจริยธรรม ประกอบด้วยวิชาอัลอัคลาก และฮัตตาตารีค
3. กลุ่มภาษา ประกอบด้วยวิชาภาษามลายู และภาษาอาหรับ

ดังนั้นสรุปได้ว่า โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนเอกชนที่แปรสภาพจากปอเนาะโดยมีการพัฒนามาเป็นระยะๆและได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐในด้านต่างๆ และปัจจุบันทางภาครัฐได้อำนวยความสะดวกแก่โรงเรียนเอกชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยการจัดตั้งสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดและอำเภอ ทำหน้าที่ดูแลประสานงานและอำนวยความสะดวกแก่โรงเรียนเอกชน เพื่อยกระดับและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปรีชาติ สวนอักษร (2543) วิจัยเรื่องการศึกษาพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางของข้าราชการครู โรงเรียนสตรีภูเก็ต สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดภูเก็ต พบว่า ข้าราชการครูมีพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบพบว่าการสอนแบบใช้บทบาทสมมติ การสอนแบบใช้ชุดการสอน การสอนแบบโครงงานและการสอนแบบทดลอง อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการสอนแบบใช้คอมพิวเตอร์อยู่ในระดับน้อย และผลการเปรียบเทียบด้านอายุและประสบการณ์ในการสอนแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนทั้งภาพรวมและรายองค์ประกอบไม่แตกต่างกัน ส่วนข้าราชการครูที่สอนกลุ่มวิชาแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนในภาพรวมแตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

มงคล เพาะผล (2544) วิจัยเรื่องศึกษาพฤติกรรมการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางของครูในโรงเรียนเครือข่ายวิทยากร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต พบว่า ครูโรงเรียนเครือข่ายวิทยากรมีพฤติกรรมการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละวิธีพบว่า การสอนแบบใช้บทบาทสมมติ การสอนแบบใช้ชุดการสอน การสอนแบบโครงงาน และการสอนแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง และผล

การเปรียบเทียบด้านตัวแปรประสบการณ์ในการสอน และภาระงานการสอนที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางไม่แตกต่างกัน

วิระชัย เสมากักคิ และคณะ (2545) วิจัยเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กรณีศึกษา โรงเรียนจุลสมัย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา พบว่าโรงเรียนได้จัดกิจกรรมให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่กิจกรรมที่จัดไม่เพียงพอกับความต้องการของนักเรียนและครู โรงเรียนได้ฝึกให้นักเรียนปฏิบัติจนพบความถนัดและวิธีการของตนเอง โดยโรงเรียนเน้นที่ความถนัดด้านวิชาการ ทำให้นักเรียนที่มีความถนัดด้านอื่นไม่เป็นที่ยอมรับเท่าที่ควร โรงเรียนได้จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้จากกลุ่มที่หลากหลาย แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เพราะนักเรียนยังขาดความร่วมมือและการยอมรับซึ่งกันและกัน โรงเรียนได้จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกคิดสร้างสรรค์จินตนาการตลอดจนได้แสดงออกตามความสนใจอย่างเต็มที่และเป็นอิสระ โรงเรียนได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เสริมแรงให้นักเรียนได้ค้นหาคำตอบ แก้ปัญหาทั้งด้วยตนเองและร่วมด้วยช่วยกัน แต่ยังมีนักเรียนบางส่วนที่ไม่เคยร่วมกิจกรรมนี้ โรงเรียนได้ฝึกฝนให้นักเรียนมีวินัยและรับผิดชอบในการทำงานอยู่ในเกณฑ์ดี โรงเรียนได้จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกค้นรวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง แต่นักเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหาเอกสารค้นคว้าหรือแหล่งความรู้มีไม่เพียงพอ โรงเรียนได้จัดกิจกรรมให้นักเรียนเลือกทำตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง ในลักษณะของชมรมต่าง ๆ และโรงเรียนได้จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกฝนประเมิน ปรับปรุงตนเอง ตลอดจนใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่อง แต่นักเรียนต้องปรับปรุงในเรื่องของการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นให้มากกว่านี้

วุฒินันท์ อบอุ่น (2544) วิจัยเรื่องความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษามีความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยต้องการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 ลักษณะ คือ การจัดการเรียนรู้ที่มีความสุข การจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม การจัดการเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริง การจัดการเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น และการจัดการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง อยู่ในระดับมากทุกด้าน และข้อเหวี่ยงในการปฏิรูปการเรียนรู้ 6 ประการ คือการรู้จักผู้เรียนรายบุคคล การบูรณาการ โครงการ การเรียนรู้ในกรอบการเชื่อมโยงกับท้องถิ่น การเรียนรู้โดยใช้กลุ่ม และการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน ซึ่งก็มีความต้องการในการพัฒนาระดับมากทั้ง 6 ประการ

สิรินดา กรรมาชีพ (2548) วิจัยเรื่องการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูโรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุบลบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูโรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 173 คน ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิงมีอายุ ระหว่าง 41 – 50 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน มากกว่า 20 ปี เป็นส่วนมาก 2) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูโรงเรียนประถมศึกษา ทั้ง 3 ด้าน โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.43 เมื่อจัดลำดับตามการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูโรงเรียนประถมศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการดำเนินการสอน มีระดับการปฏิบัติมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือด้านการวัดผลประเมินผล เป็นอันดับที่ 2 และด้านการเตรียมการเป็นอันดับที่ 3

สุนีย์ ใจเหล็ก (2541) วิจัยเรื่องการศึกษาพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางของครูอาจารย์โรงเรียนปะเหลียนผดุงศิษย์ จังหวัดตรัง พบว่าระดับพฤติกรรมจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางของครูอาจารย์โรงเรียนปะเหลียนผดุงศิษย์ จังหวัดตรัง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ถ้าพิจารณาเป็นรายชั้นตอนพบว่า การจัดทำ การใช้ การปรับปรุงการสอนอยู่ในระดับมาก ส่วนขั้นตอน การจัดหา จัดทำ ใช้ บำรุงรักษาและส่งเสริมการผลิตสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง และผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางของครูตามตัวแปรประสบการณ์ ปรากฏว่าโดยส่วนรวมและรายองค์ประกอบไม่แตกต่างกัน

สุนัน จันทรมโนลี (2544) ได้วิจัยเรื่องการประเมินความรู้และเจตคติของครูผู้สอนที่มีต่อแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยทำการศึกษาเพื่อประเมินความรู้ และเจตคติที่มีต่อแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของครูผู้สอนในวิทยาลัยสารพัดช่าง และวิทยาลัยการอาชีพในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าในภาพรวมครูมีความรู้ในระดับค่อนข้างต่ำ แต่มีเจตคติที่เห็นด้วยอย่างมากเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เมื่อทดสอบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญพบว่าระดับความรู้ของครูผู้สอนแตกต่างกันเมื่อระดับการศึกษา ประสบการณ์การสอน กลุ่มวิชาที่สอน และขนาดสถานศึกษาแตกต่างกัน และระดับเจตคติ แตกต่างกันเมื่อระดับการศึกษา ประสบการณ์การสอน กลุ่มวิชาที่สอน และขนาดสถานศึกษา แตกต่างกัน และระดับเจตคติแตกต่างกันเมื่อระดับการศึกษาและประสบการณ์การสอนแตกต่างกัน ระดับความรู้ด้านความหมายและวัตถุประสงค์หลักการและแนวคิด การจัดการเรียนการสอน รูปแบบการจัดการเรียนการสอน เทคนิควิธีสอนและสื่อแตกต่างกันเมื่อกลุ่มวิชาที่ทำการสอน แตกต่างกัน ระดับความรู้ด้านหลักการ

และแนวคิด และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกันเมื่อขนาดสถานศึกษาแตกต่างกัน และระดับเจตคติด้านความพร้อมที่จะปฏิบัติแตกต่างกัน เมื่อกลุ่มวิชาที่ทำการสอนแตกต่างกัน

ศุเมธ พลธรรม (2545) ได้วิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพ และปัญหาการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญโดยรวมและรายด้าน และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพ และปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญโดยรวมและรายด้าน โดยกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน 62 คน ครูผู้สอน 251 คน ผลการวิจัยพบว่าสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญของครู โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้ง 8 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีเกิดบรรยากาศ แห่งการเรียนรู้ รวมทั้งจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ด้านการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม ด้านการใช้ทรัพยากรในชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้ตามแหล่งเรียนรู้ ด้านการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการประเมินการเรียนรู้อตามสภาพจริง ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ หาประสบการณ์จริง ด้านบูรณาการการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดแก้ปัญหาการเผชิญสถานการณ์ ส่วนปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญโดยรวมมีปัญหายอยู่ในระดับน้อย

อดิศร ศิริ (2543) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยใช้โมเดลชิปปา สำหรับวิชาชีววิทยา ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบชิปปา เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการเรียนการสอน นักเรียนทุกคนได้คิด ได้ปฏิบัติด้วยตนเอง ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนและครูอย่างเต็มที่ ครูสามารถปรับเนื้อหากิจกรรมการเรียนการสอนตามความคิดเห็นของผู้ร่วมวิจัยตามความเหมาะสม และนักเรียนได้เรียนตามที่นักเรียนต้องการมากยิ่งขึ้น ทำให้นักเรียนเกิดความสุขสนุกสนานในการเรียนการสอน เมื่อนักเรียนเกิดความสุข ก็มีความพร้อมทำให้เกิดความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีตามมา

อดุลศักดิ์ ศรีปัญญา (2545) ได้วิจัยเรื่องสภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อศึกษาสภาพ

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์โดยภาพรวมและรายด้าน และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 227 คน ครูผู้สอน จำนวน 364 คน รวมทั้งสิ้น 591 คน ผลการศึกษาพบว่าสภาพการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อดุลย์เดช ฐานะ (2542) ได้วิจัยการบริหารการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนมัธยมขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยมีกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น 46 โรงเรียน จำนวน 428 คน เลือกกลุ่ม ตัวอย่างได้ 205 คน พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดขอนแก่น นั้นมีการบริหารการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอยู่ในระดับมาก แต่พบปัญหาในด้านการบริหารการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในระดับมากอยู่ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยสนับสนุน ด้านการวางแผนการเรียนการสอน และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนในด้านการนิเทศ การติดตามผล มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในด้านปัจจัยสนับสนุนคือ ควรจัดสรรงบประมาณเป็นอันดับแรก และส่งเสริมพัฒนาครูผู้สอนเป็นอันดับ รองลงมา ในด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคือ ควรศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร ให้เข้าใจเป็นอันดับแรก และการจัดทำและผลิตสื่อการเรียนการสอนเป็นอันดับรองลงมา ส่วนในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคือ ควรจัดกิจกรรมที่หลากหลายเป็นอันดับแรก คือ ควรมีการวางแผนการนิเทศร่วมกันระหว่างครูผู้สอนกับฝ่ายวิชาการเป็นเรื่องแรก และการสร้างขวัญกำลังใจให้กับครูผู้สอนเป็นอันดับรองลงมา

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดความสุขและสนุกกับการเรียน ครูผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยน บทบาทของตนเองมาเป็นผู้คอยกำกับ อำนวยความสะดวก สนับสนุนส่งเสริมและช่วยเหลือให้คำแนะนำผู้เรียน รวมทั้งสร้างบรรยากาศ ที่ดีในการเรียนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข